

et sororum nepotes et cognati apud Hebræos intelliguntur; quos enim ibi fratres vocavit, hic cognatos vocat.

19. SANGUIS IPSIUS ERIT IN CAPUT EIUS. — « Sanguis, » id est, culpa sanguinis sui effusi in ipsum met recidet, *q. d.* Ipse sua culpa peribit, non nostra, quia pacta non servavit.

20. MUNDI, — id est, liberi et juramenti obligatione soluti.

21. DIMITTESQUE, — puta valedicens eis, *v. g.* dicendo: « Ite in pace, » vel « Pax vobiscum; » jam enim funiculo eos per murum dimiserat: hic ergo dimissis valedicit.

22. PERVENIUNT AD MONTANA, ET MANSERUNT IBI TRES DIES, — non integros, sed dimidiatos vel inchoatos. Nam die tertio mensis Nisan sive martii, missi a Josue lustrarunt Jericho, et hospitati sunt apud Rahab; sed cum illico eorum adventus nuntiatus esset regi, illeque eos inquiri juberet, Rahab eadem nocte eos per murum demisit: demissi et dimissi laterunt in montanis ad tres dies, scilicet die quarta, quinta et sexta Nisan, sed inchoata; nam die sexto ad vesperam redierunt ad Josue. Quare non videtur verum, quod scribit Josephus, eos post ingressum suum in Jericho, sequentem diem totum insumpisse in exploranda Jericho, sic enim proditi et capti fuissent, et salis ex Rahab intellexerunt metum statumque urbis, ut tanta lustratione non esset opus, præsertim in tanto periculo, omnium oculis in eos intentis. Nam ob viciniam Hebræorum omnes Jerichuntini erant consternati, et quasi exanimati, ut ait Rahab: quare urbem suam clausurunt et artificissime custodierunt, singulis ingredientibus exacte inspicendo et examinando, ac nominatim peregrinos, eorumque nomina ad regem deferendo, ut fieri solet singulis diebus ad vesperam in urbibus, quæ viciniam hostem metuunt. Si quis nolit hisce

temporis angustiis arctari, malitque tres dies integros latebrarum accipere, dicat exploratores a Josue fuisse missos, venisseque in Jericho, non tertio die Nisan, post expletos triginta dies luctus ob mortem Moysi; sed ante eos expletos die primo Nisan, ita ut secundo die Jerichuntum explorarent, tertio die redierint, laterintque in montibus tres integros dies, ac die sexto reversi sunt ad Josue. Ita ex Lyrano et Masio Salianus.

24. ET TIMORE PROSTRATI, — Hebr. *timore liquefacti*. Vide dicta vers. 9.

Allegorice S. Augustinus, Origenes, Rupertus: Rahab, inquit, representat Ecclesiam Gentium: *Primo*, quia sicut ipsa, ait Rupertus, cap. x, prius erat prostibulum dæmoniorum et lupanar idolorum, sed ex infideli et incesta per receptionem exploratorum Hebræorum facta est fidelis et casta: *Secundo*, sicut Rahab per funiculum cocineum, sic Ecclesia per sanguinem Christi salvata est. *Tertio*, Rahab servavit omnes cognatos, itaque, ut videtur, omnes ad fidem et cultum veri Dei Hebræorum adduxit; unde et Rahab hebr. idem est quod dilatio: sic Ecclesia per omnes gentes se dilatavit. *Quarto*, extra domum Rahab omnes occisi sunt: sic extra Ecclesiam omnes pereunt, nullique salus conceditur. *Quinto*, Rahab justificata est per fidem et hospitalitatem, sic et Ecclesia per fidem et charitatem.

Tropologicæ, Rahab est omnis peccatrix et penitens instar Magdalene, quæ per Josue et exploratores, id est, per Jesum et viros Apostolicos, ex luxuriosa, sit casta et sancta, ideoque ab excidio gehenne servatur, imo et alios servat, dum eisdem penitentiam et puritatem suo verbo et exemplo persuadet.

CAPUT TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jordanem miraculose divisum, duce arca fœderis prævenite, sicco pede transeunt Hebræi.

1. Igitur Josue de nocte consurgens movit castra; egredientesque de Setim, venerunt ad Jordanem ipse et omnes filii Israel, et morati sunt ibi tres dies. 2. Quibus evolutis, transierunt præcones per castrorum medium, 3. et clamare cœperunt: Quando videritis arcam fœderis Domini Dei vestri, et sacerdotes stirpis Leviticæ portantes eam, vos quoque consurgite, et sequimini præcedentes: 4. sique inter vos et arcam spatium cubitorum duum millium, ut procul videre possitis, et nosse per quam viam ingrediamini: quia prius non ambulastis per eam; et cavete ne appropinquetis ad arcam. 5. Dixitque Josue ad populum: Sanctificamini; cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia. 6. Et ait ad sacerdotes: Tollite arcam fœderis, et præcedite populum. Qui jussa complentes, tulerunt, et ambulaverunt

ante eos. 7. Dixitque Dominus ad Josue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Israel, ut sciant quod, sicut cum Moyse fui, ita et tecum sum. 8. Tu autem præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, et die eis: Cum ingressi fueritis partem aquæ Jordanis, stete in ea. 9. Dixitque Josue ad filios Israel: Accedite huc, et audite verbum Domini Dei vestri. 10. Et rursum: In hoc, inquit, sciatis quod Dominus Deus vivens in medio vestri est, et disperdet in conspectu vestro Chananzæum et Hethæum, Hevæum et Pherezæum, Gergezæum quoque et Jebusæum, et Amorrhæum. 11. Ecce arca fœderis Dei omnis terræ antecedit vos per Jordanem. 12. Parate duodecim viros de tribus Israel, singulos per singulas tribus. 13. Et cum posuerint vestigia pedum suorum, sacerdotes qui portant arcam Domini Dei universæ terræ, in aquis Jordanis, aquæ quæ inferiores sunt, decurrunt atque deficient: quæ autem desuper veniunt, in una mole consistunt. 14. Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, ut transiret Jordanem; et sacerdotes, qui portant arcam fœderis, pergebant ante eum. (J. Ingressisque eis Jordanem, et pedibus eorum in parte aquæ tinctis Jordanis autem ripas alvei sui tempore messis impleverat), 16. steterunt quæ descendentes in loco uno, et ad instar montis intumescens apparebant procul ab urbe, quæ vocatur Adom usque ad locum Sarthan; quæ autem inferiores erant, in mare solitudinis (quod nunc vocatur Mortuum) descenderunt, usquequo omnino deficerent. 17. Populus autem incedebat contra Jericho; et sacerdotes, qui portant arcam fœderis Domini, stabant super siccam humum in medio Jordanis accincti, omnisque populus per arenam alveum transibat.

1. Igitur JOSUE DE NOCTE CONSURGENS MOVIT CASTRA, — scilicet finiente, puta in crepusculo matutino, Hebræi enim est, *manicavit mane*. Ita Septuaginta; vel, ut Chaldaei, *in aurora*. Ita Noster quoque accipit noctem cap. vi, vers. 12. Non enim nox obscura, sed aurora lucifera apta est movendis castris et expeditionibus bellicis. Discat hic princeps et belli dux non stertere in mullam lucem, sed ante solem in aurora surgere, juxta illud Homeri:

Ὅς δὲ νῆπιον εἶδεν βαλεῖται σῆρα.

Nam decet noctem totam dormire virum consiliarium.

Hebræi censent hanc noctem sive auroram fuisse nona die Nisan, sive martii. Asserunt enim Mosem mortuum fuisse die septima februarii, et die septima martii sequentis, nempe sub finem triginta dierum luctus, Dominum allocutum Josue, et eodem die promulgationem factam populo de paradisi cibi; quinta vero die ejusdem mensis missos fuisse exploratores, et octavo die ipsos reversos; nona autem die filios Israel profectos a Setim venire ad ripam Jordanis, ac decima die Jordanem transisse.

Verum aptior est ordo, si dicamus Mosem mortuum sub diem tertiam februarii; inde post triginta dies luctus, sub diem tertiam martii, Deum excitasse Josue ad Chananaeam invadendam. Quare Josue eodem die misisse exploratores, qui post triduum, die sexto martii, ad vesperam redeunt ad Josue, illum animarunt ad Chananeos percussos aggrediendum (1). Josue ergo postero

(1) Verisimile est quod Josue moverat castra antequam exploratores redirent ad Setim, ob insuperabiles difficultates tantam rem molienti paucissimis diebus istis.

mane diei septime castra movit ad Jordanem, ac per præconem edixit ut omnes pararent se ad transitum Jordanis, post tres dies futurum. Pararunt se ergo per dies tres, scilicet septimum, octavum et nonum, ac decimo die Jordanem transierunt, ut dixi cap. i, vers. 11.

ET MORATI SUNT IBI TRES DIES — jam dictos, parantes se ad transitum. Hæc verba non sunt in Hebræo, Septuaginta et Chaldeo hoc versu, sed sequenti, ex quo noster Interpres ea huc transtulit claritatis causa.

2. QUIBUS EVOLUTIS, — id est, ad finem tendentibus, puta sub vesperam diei nonæ.

3. QUANDO VIDERITIS ARCAM FŒDERIS, — in qua Deus resæbat super propitiatorium et Cherubim, indeque dabat oracula *Exodi*, xxv, 10. Deus ergo hic in area residens præibat castra, et Jordanem divisit, ac populum sicco pede per eum traduxit.

ET SACERDOTES STIRPIS LEVITICÆ (ex Levi patriarcha prognatos) PORTANTES EAM. — Licet enim in peregrinatione per desertum arcam portarent Levite, puta Gaathite, ut jussisset Deus *Num.* iv, 43, tamen in re gravi et miraculosa portant eam sacerdotes, uti hic ad findendum Jordanem, et cap. vi, ad prosternendos muros Jericho, et ad inferendum eam cum majestate in magnificentum Salomonis templum recens ab eo edificatum, *III Reg.* viii. Perperam ergo Sigonius, libro *V De Repub. Hebr.* cap. iv, per sacerdotes stirpis Leviticæ hic intelligit Levitas, Minus recte quoque Chaldaei verit. *Sacerdotes et Levitas*.

VOS QUOQUE CONSURGITE, ET SEQUIMINI PRÆCEDENTES, — Hebræi, Chaldaei, Septuaginta, *ibitis post eam*, scilicet arcam; sed arca portabatur a sacerdotibus: eos ergo sequendo sequebantur pariter arcam.

4. SITQUE INTER VOS ET ARCAM SPATIUM CUBITORUM DUCI MILLIUM, — seu pedum trium millium, qui efficiunt quinque stadia, hoc est medium milliare Italicum, et insuper centum quinque et viginti passus, quod est Ier Sabbati, ait Josephus, lib. XX *Antiq.* cap. vi; stadium enim est octava pars milliaria; milliaria autem faciunt mille passus; quare quinque stadia continent sexaginta quinque et viginti passus.

Quæres, cur tantum interstitium inter arcam et populum præcepit Deus? Respondeo primo, religionis et reverentiæ causa; arca enim Deum representabat, imo eum quasi gestabat, qui iter in terram promissam Hebræis pandebat, ac quasi dux præibat. *Secundo*, ut omnes commodius arcam, et miraculum divisi per eam Jordanis amnis cum admiratione, exultatione et gratiarum actione Deum glorificantes conspicerent, quomodo scilicet a sacerdotibus pedibus aquæ diffugerent, exarseret alveus, medias per undas via sterneretur, ait Serarius; atque, ut ait S. Augustinus, *Quæst.* III, ne si tam grande populi agmen post arcam proximum pergeret, non eam omnes præuenient viderent, neque nosset quæ sequerentur. Utramque hanc causam assignat Josue, dum statim subdit: « Ut procul videre possitis, et nosse per quam viam ingrediamini, etc. Et cave ne appropinquetis ad arcam. » Ex hoc autem præcepto factioque intelligendum relinquunt, quod columna illa nubes, que movendis castris solebat signum dare, illaque motu suo præire, iterque ostendere, iam evanuerat, nec amplius apparebat: aliqui enim ipsa more suo castra hinc prævisset, non arca. Ita S. Augustinus, Abulensis, Hugo, Lyranus, Cajetanus, Arias, Dionysius et alii. Mystice in Josue, id est Jesu Christi ducatu, nulla est nubes, nulla caligo umbratica, sed aperte veritas, quam attulit arca foderis, id est, lex nova.

Alias causas addit Masius, nimirum quod alveus Jordanis esset duorum millium cubitorum, ut arca alveum hunc in adversa ripa egrederetur, cum Judæi eundem in citra ripa ingrederentur. Verum Geographi terræ sanctæ asserunt Jordanem circiter triginta cubitos duntaxat in latitudine continere.

Rursum, ut significaretur duo millia annorum effluxura ab hoc Jordanis transitu usque ad nativitatem Christi; sed errant in computo: nam fluxere tantum anni 4436, ut patet ex Tabula Chronographica, quam Genesi præfixi.

Porro R. Salomon censet hic duas fuisse arcas, scilicet arcam foderis et arcam continentem ossa Joseph, eo quod Hebr. sit בניו *benau* plurale; sed errat, tum quia in Hebræo legendum est alio puncto בניו *beno*, in singulari, id est inter eam, scilicet arcam, ubi legit Noster, Septuaginta et Chaldaea; tum quia etiam legas *benau*, illud quidem est affixum nominis pluralis, sed significans rem singularem; aliqui enim dependum fuisset

בְּיַרְדֵּן *benhem*, id est inter eas, scilicet arcas, ubi norant Hebræi. Mystice arca significat humanitatem Christi, a cujus præstantia et perfectione nos peccatores longissime distamus.

3. DIXITQUE JOSUE AD POPULUM: SANCTIFICAMINI, — lotione vestium et secubitu, *g. d.* Lavando vestes et abstinendo ab uxoribus mundate vos, et religiose comparate ad trajectionem Jordanis tam admirabilem et divinam. Hæc enim sanctificatio, sive lustratio corporalis fuit rudis illius sæculi praeiisque populi, quæ typus fuit lustrationis spiritualis per contritionem et penitentiam a Christo inducendæ. Hinc eadem lustratio præcepta fuit Hebræis, cum eis Deus daturus esset legem in Sina, *Exodi* cap. xix, 10, et cum prostratus esset muros Jericho hic cap. vii, vers. 13, et cum David a Samuele in regem deligendus foret, *1 Regum* xvi, 3, et alibi. Interius vero « sanctificamini, » excitando firmam fidem, et spem obtinendi a Deo ea quæ ipse promiserat. Unde subdit: « Cras enim Dominus faciet mirabilia. »

Disce hic continentiam et castitatem vocari sanctitatem, quia ipsa purificat animam et corpus. Hinc Apostolus ait, *1 Thess.* iv, 4: « Ut abstinatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione. » *Et 1 Corinth.* vii, ait de virgine: « Ut sit sancta corpore et spiritu. »

CRAS ENIM FACIET DOMINUS MIRABILIA, — scilicet Jordanem dividit, siccabit, sistet, attollet, ut vos traducat. Loquitur Josue æque ac Moyses instinctu et jussu Dei, non ut princeps, sed ut Propheta, ac ut talis a Deo auctoritas imperat sacerdotibus res sacras vers. seq., ut scilicet arcam tali ritu transferant, quod ut merus princeps licite facere non potuisset. Nam, ut docet S. Ambrosius epist. 43 ad *Marcellinam sororem*, imperatori cura murorum, Episcopo cura sacerorum a Deo commissa est. Sed audi eum generose Valentiano Imperatori, ecclesiam pro Arianis pelenti infonantem: « Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea quæ divina sunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: Quæ Dei Deo, quæ Cesaris Cesari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesia. Publicorum tibi manium jus commissum est, non sacerorum. »

8. CUM INGRESSI FUERITIS PARTEM AQVE JORDANIS, STATE IN EA. — Pro parte hebraice est חֵצֵי הַיַּרְדֵּן *hats*, id est finem, extremitatem, per quam Masius intelligit ulteriorem ripam, *g. d.* Cum transgressi fueritis Jordanem, consistite in ejus extremitate juxta adversam ripam, donec populus transeat, et seniores lapides a Jordane tollant ponantque in monumentum hujus transitus. Unde et Pagninus verit., cum veneritis ad finem aque Jordan, in Tardem stabitis.

Serarius vero accipit citiorem (hanc enim significat חֵצֵי הַיַּרְדֵּן *hats*, vers. 12) ripam, *g. d.* Cum primum attigeritis aquas Jordanis, ibi stabitis, do-

nec diviso Jordane sensim defluit aqua, ac relinquat alveum sicco, per quem transeat ad adversam ripam, ut dicitur vers. 13.

Ego inter utrumque medius incedo, ac cum Serario citiorem quidem ripam accipio, verum ita ut non in ea, sed in medio Jordanis subsistere sacerdotes jubeantur. Nam non in ripa, sed medio Jordanis consistisse sacerdotes discrete asseritur vers. ult., et cap. iv, vers. 10. Hebræum enim *hats* proprie significat sectionem et partem a toto præcisam; hæc enim jam est totius finis et extremitas, atque hæc de causa Noster et Septuaginta semper hic *hats* vertunt partem: nam radix חֵצֵי *hatsa* significat præcidere, abscondere, detruere, extrema succidere. Sensus ergo est, *g. d.* Cum veneritis ad *hats*, id est, ad sectionem Jordanis, ubi scilicet Jordanis sectus jam finitur, atque utrimque sua extremitate jam secta terminatur, ingredimini hanc ejus sectionem, sive partem jam sectam, atque in medio ejus subsistite, tum ut populus fidenter transeat, videns arcam et sacerdotes in medio Jordane jam fesso siccoque in trepidos consistere, nec metuat aquarum post arcam transitum in alveum suum reditum et revolutionem; tum ut ibidem lapides duodecim erigantur, et alii duodecim tollantur erigendi in Gallis, ad monumentum perpetuum miraculosi hujus transitus. Unde hebraice ad verbum est: Cum veneritis ad sectionem Jordanis, in Jordane (medio) subsistite. Rationem dat noster Serarius: Congruum erat, inquit, ut arca eo loco subsisteret, ubi maximum erat periculum, ut tanto fidentius totus populus pertransiret. Si enim arca in alterutra ripa subsistisset, vereri potuissent timidiore, ne salva arca, ipsi in medio alveo aquis in suum locum redeuntibus obruerentur.

Hic igitur rei geste fuit ordo: Sacerdotes cum arca præcesserunt agmen populi per duo cubitorum millia versus Jordanem; cumque ipsi ad eum pervenissent, atque pedibus tangerent, illico aquæ quasi arcam, vel potius Deum in arca residentem venerantes fugerunt; Angelus enim eas illico dissecuit, alveumque siccavit: per eum ergo porrexerunt sacerdotes usque ad medium alvei jam siccati, ibique constiterunt, donec totus populus transiret, et lapides jam dicti tollerentur, et in monumentum erigerentur: populus enim per alveum tuto secureque transibat, non dubitans se fore ab aquis immunem, ubi ab fide immunis esse videbat sacerdotes et arcam.

Divisio ergo Jordanis facta per Josue, partim similis fuit divisioni maris Rubri factæ per Moysen, *Exodi* xiv, 22, ut ibi ostendi; partim dissimilis et major: nam primo, illa facta est per virgam Moyse super mare extensam, hæc vero per arcam Deum vehentem, quæ proinde nobilior erat virga Moysi. *Secundo*, ibi Angelus divisit mare sub initium noctis, sed ventus ab eodem inductus, illius jam divisi alveum tota nocte flando siccavit, ut

sub auroram illud sicco pede transirent Hebræi: hic vero Angelus dividens Jordanem, illico eundem siccavit, præsertim quia is exiguus erat et arenosus. Tertio, ibi aquæ maris ab Angelo divise, in montes quasi erectæ constiterunt immote, quia mare ipsum non fluit, sed in eodem loco immotum consistit: hic vero Jordanis fluens assidue aquas in Jordanem divsum defluebat; quare Angelus illas colligere, et in montes altores erigere debebat, ne alveum jam siccatum invaderent et obruerent.

STATE IN EA, — in trepidi, quia Deum in arca presentem habetis protectorem, ut hæc animositate reliquum populum animetis, et confortetis ad transitum: state ergo, quia vobiscum stat Deus.

10. IN HOC SCETIS QUON DOMINUS DEUS VIVENS (Hebraice וַיֵּשֶׁב אֱלֹהִים וַיְחַיֵּם אֶת הָאֵלֶּיךָ *et chai*, id est, fortis vivens) IN MEDIO VESTRI EST. — Qui scilicet vivus, agilis, vegetus, omnia vivificans, vegetans et roborans, divina sua industria, providentia et omnipotentia, vos per Jordanem transvehet, traduceque illesos, salvos et incolumes.

13. ET CUM POSERINT VESTIGIA PEDUM SUORUM SACERDOTES, QUI PORTANT ARCAM DOMINI DEI UNIVERSE TERRE IN AQUIS JORDANIS, AQVE QUÆ INFERIORES SUNT, DECURRANT AQVE DEFICIENT (Hebr. יִסְכְּרוּן *isecarum*, id est, excidentur, hoc est ita defluent et deficient, ac si funditus excisæ essent). QUÆ AUTEM DESUPER VENIUNT (de novo affluent), IN UNA MOLE CONSISTENT. — Hebraice, *in uno acervo stabunt*, hoc est in unum acervum, et quasi montem sensim ex nove semper aquæ affluxu crescentem et intumescentem, attollentur. Hinc patet sacerdotum pedibus quasi repulsas Jordanis aquas sese dissecuisse, ut si aditum panderent. Sacerdotibus autem hæc vis data fuit a Deo, propter arcam quam portabant: arca enim erat scabellum pedum Dei sedentis super Cherubim et propitiatorium, quod erat quasi operculum arce, super illam instar sedis et throni expansum, ita ut arca subjecta esset quasi scabellum pedum ejus, » id est, adorata et veneramini arcam, *Psalm.* cxvii, vers. 3. Vide dicta *Exodi* xxv, 10, ubi dixi arcam allegorice significasse humanitatem Christi, propitiatorium vero ejus divinitatem; symbolice vero arcam representare B. Virginem et Sanctos. Hi enim sunt quasi arca Deum in se continens, ac proinde ab eis fugiunt aquæ tum deliciarum, tum tribulationum hujus mundi.

15. JORDANIS AUTEM RIPAS ALVEI SUI TEMPORE MESSIS IMPLEVERAT. — Hebraice, *tempore novarum frugum*. Erat enim tunc dies decimus mensis primi Nisan, qui partim martio, partim aprilis respondet, quo in Palestina, utpote regione calida, maturæque tempus messis ibidem a Nisan incipere patet *Levit.* xxiii, 10; *Exodi* xiii, 4; *Deut.* xvi, 1; *Josue* cap. v, vers. 11.

RIPAS SUAS IMPLEVERAT. — Septuaginta, *Jor-*

In medio
Jordanis
stabit ar-
ca.

Josue et
Propiti-
arium
scabellum
pedum
Dei sunt
una et
Iris arca

danis autem implebatur secundum totam ripam suam. Verum quia hebr. *לְיַם אֵל*, et secundum et supra significat, hinc secundo vertas: *Et Jordanis implebatur*, id est, *concrevit super omnes ripas suas*, uti vertit Masius et Vatablus, et ita verit Noster I Paral. xxii, 13, q. d. Jordanis tunc erat maximus, nec poterat capi alveo suo. Solet enim Jordanis tempore messis exundare, sive quod ea singularis fluminis istius sit natura, sive quod, ut communis habet opinio, e montibus Jordani vicinis nives per aestum solis liquate copiosam in eum aquam effundant. Ita Abulensis, Masius, Arias, Idem accendit Tigri æque ac Nilo docet *Eccli. cap. xxiv, vers. 35.*

Tempus hoc exundationis Jordanis elegit Deus huic trajectui Hebræorum, ut tanto singularius esset beneficium, quanto admirabilius erat miraculum.

16. STETERUNT AQUÆ DESCENDENTES IN LOCO UNO. — Hebr. *in aëro uno*; Chald. *in utro uno*; Septuaginta, *ἕνα ἓν*, id est, *concretio vel congelatio una* (aqua enim stabant quasi congelatae instar montis crystallini), et ad instar montis intumescens apparebant procul ab urbe quæ vocatur Adom (ita Hebræa, Septuaginta, Romana. Male ergo Complutenses et alii legunt *Edom*), usque Sarthan, — id est, ab Adom (quæ usque ad Sarthan, scilicet pertingit, et fines suos extendit) usque ad Bethabara, ubi Hebræi Jordanem transibant. Nam Hebræice est ab Adom, vel in Adom (hebræa enim quædam legunt *בְּאֲדוֹם* *bedom*, id est in Adom, quædam *בְּאֲדוֹם* *meadom*, id est ab Adom) urbe, quæ est a latere, vel ad latus Sarthan. Sic et Septuaginta in Regiis et Complut. Unde mirum est in Romanis pro Sarthan legi *Carthiarim*, id est, urbs sylvarum; nisi dicas ita dictam quod fuisse Sarthan ob vicinas sylvas. Sensus ergo est, q. d. Aquæ Jordanis arcæ Dei presentia repulsæ, cum continuo novæ affluerent, adeo intumuerunt et quasi in montem excreverunt, ut mons ille in altum sublatus a loco trajectus, qui inde dicitur est *Bethabara*, id est domus transitus, remota et procul apparuerit illorum locorum incolis usque ad urbem Adom ignobilem, sive usque ad locum Sarthan tam celebrem (Sarthan enim est ad latus urbis Adom), hoc est usque ad lacum Genesareth, sive mare Galilææ, quod et Tiberiads dicitur, ut fuso probat hic Masius ex III Regum iv, 12, ubi Sarthan dicitur opposita esse Jezrahel, quæ vicina erat civitati Bethsan, sive Sythopolim: mare autem Galilææ terminabat Sythopolim.

Apparuit ergo hic aquarum mons ex Bethabara usque ad Sarthan et mare Galilææ, quod est spatium viginti leucarum sive horarum.

Imo ex Hebræo videtur hic esse sensus, quod aquæ hæc Jordanis intumescens non tantum apparuerunt, sed et continua serie intumuerunt a Bethabara usque ad Sarthan, q. d. Aquæ Jordanis, arcæ Dei aspectu repulsæ, cum assidue novæ

affluerent, et hæc rursum mox ab Angelo retrorsum repellerentur, ipsa hæc repulsa refluxerunt, atque hoc refluxu suo tam longo tractu intumuerunt, quantus est a Bethabara usque ad Sarthan, puta per viginti leucas, sive quantus fere est a mari Mortuo, hoc est a lacu Asphaltite (juxta illum enim est Bethabara), usque ad mare Tiberiads. Unde Hebræa et Chaldæa habent, *steterunt aquæ usque ad Sarthan*: ita Masius. Nimirum Deus omnium opifex, qui terminum ponit aquis, eadem quovis muro adamantium fortius hic retinebat (1).

Minus recte Adrichomius hic fingit aliud Sarthan juxta Bethabara, in quo scilicet Hebræi Jordanem trajecterunt, indeque mons ille aquarum Jordanis visus intumuerit usque ad Adom.

Symbolice, Rupertus censet hic representari spatium temporis, quo Hebræi possessuri erant terram promissam, scilicet a trajectu Jordanis sub Josue in Bethabara, usque ad Adom et Sarthan, id est, usque ad Titum et Romanos, qui eos ob occisum Jesum Christum maerant, affluerunt, expulerunt: Adom enim hebraice idem est quod *rubra*, Sarthan vero idem, quod *tribulatio eorum*.

Tropologice, fidelis a transitu Jordanis, id est, a baptismo, debet intumescere, id est, crescere in patientia et virtute usque ad Adom, id est, effusionem sanguinis et martyrium, ac Sarthan, id est, arctationem et tribulationem extremam. Cum ergo tribularis, o Christiane, animos sume ac dilata; nondum enim usque ad Adom, id est, usque ad sanguinem restitisti, ut fecit Christus et

(1) Philosophus Fernelius perpluresque alii increduli miraculum esse transitum Jordanis negant, dicendo latitudinem Jordanis non superare quadraginta pedes, adeoque facillimum fuisse Hebræis pontem ligneum injicere super aquas. Verum certissime constat ex sinceris et perspicacibus testimoniis Antonii Regnaut, Maandrell, Morison, Rev. Patris Naud et Shaw, qui diu commorati sunt in ripis Jordanis, 1° Jordanis alvei latitudinem mediam, qualis assignatur a supradictis scriptoribus Maandrell et Shaw, esse quinque et septuaginta pedum, id est ea duplo ampliore, quem falso assignat Voltarius. 2° Alvei cujus fluminis latitudinem fuisse sexto sæculo ter quatuordec ampliore ea quæ superest decimo nono sæculo, cum ex relatione Antonii Regnaut, qui scribebat anno millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, ripas Jordanis æque distantes fuisse ac ripe Tiberidis, cujus latitudo fere est trecentorum pedum. 3° Jordanis alveum esse altissimum et suas undas volvere cursa adeo præcipiti, ut nemo eas confingere possit.

Ex quibus supradictis invictissime sequitur: 1° quod erat impossibile Josue ligneum pontem super Jordanis aquas injicere, nam tunc ejus latitudo erat fere mille et ducentorum pedum; aliunde Hebræis adhuc aerserat ignota pontes fabricandi. 2° Quod erat impossibile Josue Jordanem transire cum suo exercitu per alvei aditum, nullus enim adest fluminis aditus quando alvei sui undæ ripas implent. Igitur hæc est dubium Jordanis ab Hebræis stupendum transitum effectum esse miraculi ad perpetuandam et confirmandam veram religionem totius populi, imperiis vero juventutis, suamque fidem in uno solo Deo opifex et gubernatore totius orbis.

Martyres. Cogita quanta passi sint S. Laurentius, S. Vincentius, S. Euphemia, S. Febronia cæterique Martyres, et parum tibi videbitur quicquid patieris.

QUE AUTEM INFERIORES ERANT, IN MARE SOLITUDINIS IN LACUM ASPHALTITEM, in quem conversa fuit Sodoma et Pentapolis post cæleste incendium), QUOD NUNC VOCATUR MORTUUM (eo quod nullum animal vivum alat, sed omnia viventia in illud illata illico moriantur), DESCENDERUNT. — Jordanis enim recte labitur in hoc mare, eoque absorbetur et quasi evanescit.

17. POPULUS AUTEM INCEDEBAT CONTRA JERICHO, — (male nonnulli legunt, *contra Jordanem*: nam « contra Jericho » habent Hebræa, Chaldæa, Septuaginta et Romana). Hic locus, in quo Hebræi sicco pede transierunt Jordanem a Deo divisum, hebraice dicitur est *Bethabara*, id est *domus*, hoc est locus, *transitus*, ubi S. Joannes Baptista baptizabat, ibique Christus ab eo baptizatus est, *Joan. cap. 1, vers. 28* (vide ibi dicta): nimirum, ut quo loco baptismus primum isto Hebræorum trajectu fuerat adumbratus, eodem quoque primum perficeretur a Joanne. Transitum enim Jordanis baptismum præfigurasse docet S. Augustinus, serm. 106 *De Tempore*: sicut enim Josue Hebræos per Jordanem traduxit in terram promissam, sic Jesus suos fideles per baptismum traduxit in celum. Hinc et S. Hieronymus in *Locus Hebr. litt. B*: « Bethabara, inquit, ubi Joannes in penitentiam baptizabat: unde et usque hodie plurimi de fratribus, hoc est de numero credentium, ibi renasci cupientes, vitali gurgite baptizantur, » uti S. Basilius ex Cappadocia profectus est ad Jordanem, in eoque baptizatus.

Porro Arias, pag. 263, censet Bethabara eundem esse locum cum Bethbera de quo *Judic. vii, 24*, id est domus frumenti vel comestioni, id est, locus fertilis ob aquarum Jordanis viciniam et irrigationem; unde juxta illum Hebræi fruges terræ comederunt cessante manna, *Josue v, 11 et 12.*

ET SACERDOTES, QUI PORTABANT ARCAM FœDERIS DOMINI, STABANT SUPER SICCAM HUMUM IN MEDIO JORDANIS ACCINCTI, — donec sicco populus secure et sine metu transiret, ut ostenderetur populo miraculum hoc transitus fieri virtute Dei, qui Dominus et princeps erat fœderis (tabularum duarum Decalogi) arca contenti, cujus fœderis compos populus, non tantum pervio, sed et sicco omnino uteretur Jordanis alveo. Hoc est quod canit Psaltes *Psal. cxiv, 7*: « Quid est tibi, mare, quod fugisti? et tu, Jordanis, quia conversus es retrorsum? A facie Domini (super arcam residentis) mota est terra, a facie Dei Jacob. »

Moraliter Origenes, *homil. 4*: « Sacerdotum ministerio, ait, deducitur populus ad terram promissionis. Et quis hodie in sacerdotibus tantus ac talis est, qui in illo ordine mereatur adseribi? Si enim sit aliquis talis, cedent ei flumina Jordanis, et ipsa elementa verebuntur; pars aquarum fluminis retrorsum resiliit, pars vero in mare salsum rapido cursu effugit. » Et inferius: « Beati qui appropinquant arcæ, id est, Deo; sed memento quod scriptum est: Qui approximant mihi, approximant igni pios illuminanti, impios adurenti. »

ACCINCTI. — Hebraice *בְּרֵן* *hachen*, id est *firmando*, scilicet se in eodem vestigio, hoc est firmiter, pede fixo. Chaldæice *fixe*, aut *recte*, et sic uti cæperant. Ita Arias; Tigurina, *de industria*; Septuaginta, *Aquila* et *Symmachus, parate*, ad transeundum; Masius, *parando*, scilicet populo transitum: licet enim *hachen* sit verbum infinitivi *hiphil*, tamen apud Hebræos hæc verba sæpe capiuntur pro adverbis, ut patet *Osee cap. v, 2*, et *cap. ix, 9; Jonæ cap. iv, 4; Isaia cap. xxxi, 6*, in Hebræo.

OMNISQUE POPULUS PER ARENEM ALVEUM TRANSIBAT. — Hebraice, *et omnis Israel transit per aridum, usque dum absorbisset omnis populus transire Jordanem*. Sic et Septuaginta, Chaldæa, Vatablus, Masius et alii.

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Jubet Josue duodecim lapides erigi, tum intra, tum extra Jordanem ad perpetuum transitus Hebræorum memoriam.

1. Quibus transgressis, dixit Dominus ad Josue: 2. Elige duodecim viros singulos per singulos tribus; 3. et præcipe eis ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi steterunt pedes sacerdotum, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hæc nocte tentoria. 4. Vocavitque Josue duodecim viros, quos elegerat de filiis Israel, singulos de singulis tribubus, 5. et ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei vestri ad Jordanis medium, et portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris, juxta numerum filiorum Israel,

6. ut sit signum inter vos : et quando interrogaverint vos filii vestri eras, dicentes : Quid sibi volunt isti lapides? 7. respondebitis eis : Defecerunt aquæ Jordanis ante arcam fœderis Domini, cum transiret eum; ideoque positi sunt lapides isti in monumentum filiorum Israel usque in æternum. 8. Fecerunt ergo filii Israel sicut præcepit eis Josue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum filiorum Israel, usque ad locum in quo castrametati sunt, ibique posuerunt eos. 9. Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis; et sunt ibi usque in præsentem diem. 10. Sacerdotes autem, qui portabant arcam, stabant in Jordanis medio, donec omnia completerentur, quæ Josue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, et dixerat ei Moyses. Festinavitque populus, et transiit. 11. Cumque transissent omnes, transivit et arca Domini, sacerdotesque pergebant ante populum. 12. Filii quoque Ruben, et Gad, et dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios Israel, sicut eis præceperat Moyses : 13. et quadraginta pugnatorum millia per turmas, et cuneos, incedebant per plana atque campestris urbis Jericho. 14. In die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israel, ut timerent eum, sicut timerant Moysen, dum adiveret. 15. Dixitque ad eum : 16. Præcipe sacerdotibus, qui portant arcam fœderis, ut ascendant de Jordane. 17. Qui præcepit eis, dicens : Ascendite de Jordane. 18. Cumque ascendissent portantes arcam fœderis Domini, et siccam humum calcare cepissent, reversæ sunt aquæ in alveum suum, et fluebant sicut ante consueverant. 19. Populus autem ascendit de Jordane, decimo die mensis primi, et castrametati sunt in Galgalis contra Orientalem plagam urbis Jericho. 20. Duodecim quoque lapides, quos de Jordanis alveo sumperant, posuit Josue in Galgalis, 21. et dixit ad filios Israel : Quando interrogaverint filii vestri eras patres suos, et dixerint eis : Quid sibi volunt lapides isti? 22. Docebitis eos, atque dicetis : Per arenam alveum transivit Israel Jordanem istum, 23. siccante Domino Deo vestro aquas ejus in conspectu vestro, donec transiretis; 24. sicut fecerat prius in mari Rubro, quod siccavit donec transiremus : 25. ut discant omnes terrarum populi fortissimam Domini manum, et ut vos timeatis Dominum Deum vestrum omni tempore.

3. PRÆCIPE EIS UT TOLLANT DE MEDIO JORDANIS ALVEO, UBI STETERUNT PEDES SACERDOTUM. — non præcise ex loco pedum, sed ex loco vicino. Nam versus 4 dicitur : « Ite ante arcam, etc. » et portate inde singuli singulos lapides, » nimirum duodecim, ut significant duodecim tribus Israel juxta eos Jordanem siccam transisse. Hebr. addunt וְכִּי הָיְתָה חַחֵן, id est *firmamento*, sive stato fixeque pedes, ut dixi cap. III, vers. ult. Septuaginta *hachen* referunt ad lapides. Unde vertunt *parietes*, scilicet *durissimos*, qui durent ad multa secula, ut Noster transulit.

QUOS PONITIS IN LOCO CASTRORUM, — in Galgalis, ut patet vers. 19 et 20.

6. UT SIT SIGNUM, — et tropæum victi a vobis vincique quasi Jordanis, indeque totius Chananae, quod scilicet duodecim tribus Deo duce flumen hoc, indeque totam terram promissam miraculose superarint; *secundo*, ut sit signum easdem tribus a Deo consecratas esse civis et incolas, adeoque hæredes ejusdem terræ; *tertiam* causam dat vers. 13. « Ut discant omnes terrarum populi fortissimam Dei manum. » *Quartam* ibidem : « Ut et vos timeatis Dominum Deum vestrum omni tempore, » ac posteror vestros doceat

tis Deum timere, amare et colere, qui tanto prodigio vos in hanc terram induxit, et inductos conservabit, quamdiu in ejus fide et cultu persevereritis : quando autem ab eo defeceritis, ab ea expellet, uti illos expulit per Babylonios, ac deinde per Titum et Romanos. Discite hinc quam rigide Deus exigit beneficiorum suorum memoriam, et gratos iis præmiat, ingratos iis privet et puniat.

CRAS, — id est, deinceps futuris sæculis. Hebraei enim per *cras* significant tempus futurum, sicut per *heri* et *nudiustertius* præteritum. Est synecdoche et catachresis.

9. ALIOS QUOQUE DUODECIM LAPIDES POSUIT JOSUE IN MEDIO JORDANIS ALVEO. — Hinc patet hos lapides non fuisse positos in inferiori ripa Jordanis, ut contendit Masius, sed in medio Jordanis. Ita enim constanter vertit Noster et Septuaginta. Positi autem sunt iisdem de causis quibus priores extra Jordanem in Galgalis, ut scilicet Dei gloria et rei

(1) Ex hac voce alios verisimiliter concludi patet duo monumenta erecta fuisse in Jordane ab Hebrais; quæ hypothesis admitti nequit. Anterior enim sensus fuit ad mentem omnium gentium revocare monumentum ab Hebrais in hoc loco fuisse erectum ad perennem memoriam beneficentia et omnipotentia divina.

goste veritas omnibus sæculis testata fieret, ac lapides hi ferientes assidue oculos Hebræorum, mentibus eorum Dei beneficentiam, omnipotentiam, timorem et reverentiam jugiter representarent. Positi autem videntur Dei, si non jussu, ut priores in Galgalis, certe instinctu, licet id Scriptura non exprimat. Poterant vero lapides isti esse monumentum, ac conspici notarique ab iis qui in ripa consistenter, præsertim decrescentibus aquis, quia erant lapides grandes, et Jordanis aque purissime maximeque perspicue esse perhibentur, ab Abulensis et Arias. Denique non videntur lapides hi præcise in medio Jordanis collocati : ibi enim ære videri potuissent, sed versus ripam, ubi conspici poterant. Nam *in medio* idem est quod *sub* medium, versus medium, non longe a medio.

Hos lapides designasse videtur S. Joannes Baptista, dicens, *Matth.* III, 9 : « Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. » Joannes enim baptizabat in Bethabara, ubi Jordanem transierant Hebraei. Erant enim hi lapides figura gentium, ignorantia Dei et errorum fluctibus obruturum; sed tandem de imo vitiorum et tenebrarum alveo ad Ecclesiam, et filiorum Dei gloriam, a Joanne et Christo per baptismum suscitandam. Ita Rupertus, Abulensis, Magalianus hic, ac Remigius, Anselmus et alii in cap. III *Matth.*, et *Pineda* in *Job* I, vers. 4, num. 38.

Denique Cajetanus opinatur hos duodecim lapides in unum acervum fuisse congestos. Verisimiliter Abulensis, Serarius et Magalianus censent seorsim singulos fuisse erectos, ut innotet hic Scriptura, idque ad representandum duodecim tribus Israel, quæ per Jordanis alveum sicco pede transierant.

Porro jussit Deus statui hoc monumentum divisi Jordanis, quia fuit opus admirabile et divinum. Celebrant historici Euphratis divisionem, quam primo fecit Semiramis; secundo, Cyrus; tertio, Alexander Magnus. Cyrus enim Babylonem expugnavit, Euphratem, qui eam interit, in fossas plurimas derivando, ac per siccam Euphratis alveum in urbem milites immitendo, teste Herodoto, lib. III, et Xenophonte lib. VII. At quot mensibus in his fossis effodiendis laboratum est? quantis impendiis? a quot hominum millibus? Josue vero Jordanem, inferendo duntaxat in eum arcam fœderis, illico divisit siccavitque, ac per eum tricies centena millia hominum, cum tot millibus gregibus ovium, boum, asinorum, camelorum, equorum, curram, etc., paucis horis traduxit, ac eodem die eum omnibus perexit in G. gala, qui locus distat a Jordane quinquaginta stadiis, testat Josepho, lib. V *Antiq.* I, hoc est sex milliaribus Italicis, id est, sex millibus passuum, et usque per ducentis et quinquaginta passibus.

Simili modo Elias pallio suo percutiens Jordanem cum divisit, ac per divisum sicco pede transiit : idem fecit Eliseus IV *Reg.* XXVIII et XIV. Vide

hic quanti Deus factus eras fideles et sanctos, utpote qui in eorum gratiam lumina seeret, et elementa cætera commutet. Simili modo sub finem mundi Angelus sicabit Euphratem, ut reges per eum transant, Apoc. XVI, 12.

Allegorice, transitum Jordanis apposite Origenes, Rupertus et Theodoretus, ac S. Gregorius, homil. 28 in *Evang.*, applicant sacramento Baptismi et Penitentia, ac morti cujusque fidelis, de quo plura in fine capitis. Hinc et duodecim lapides in Jordane positos duodecim Patriarchas representasse, alios vero in Galgalis locatos figuram gessisse duodecim Apostolorum assertit Rupertus. Sic et S. Augustinus serm. 106 *De Temp.*, qui et causam addit : « Post mortem enim Moysis, sepultus Patriarchis Apostoli surrexerunt ; sic et in Psalmo legimus : Pro patribus, inquit, tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram ; sic sepultus Patriarchis, Apostoli nascuntur, quomodo sepulso seniore populo, junior populus Jesu duce in terram repromissionis inducitur. »

Quin et Tertullianus, lib. IV *Contra Marc.* cap. XII : « Deprehendo, inquit, duodecim lapides ab Jesu de Jordane electos, et in arcam testamenti conditos. Totidem enim Apostoli portendebantur, proinde ut fontes et amnes, rigaturi aridum terræ et desertum a noxia orbem nationum, sicut et per Isaiam : Ponam in terra iniquosa flumina. Quinde quoque illuminaturi sacram Ecclesie vestem, quam induit Christus pontifex Patris. Proinde ut et lapides solidi fide, quos de lavacro Jordanis Jesus verus elegit, et in sacramentum testamenti sui recepit. » Ubi advertit Tertullianum lapsum videri memoria, cum ait, duodecim hos lapides conditos in arcam testamenti : nil enim tale habet hic Josue, imo hoc erat impossibile; arca enim parva tot tantisque lapides capere non poterat. Forte Tertullianus, per *in arcam* intellexit *ante arcam*, vel *coram arca*, licet hoc non sat respondeat ejus antitypo de Apostolis, dum typum explicans subdit, per duodecim lapides in arcam significatum esse, duodecim Apostolos in sacramentum Ecclesie a Christo fore recipiendos.

10. SACERDOTES AUTEM QUI PORTABANT ARCAM, STABANT IN JORDANIS MEDIO, DONEC OMNIA COMPLEVERENTUR, QUÆ JOSUE, UT LOQUERETUR AD POPULUM, PRÆCEPERAT DOMINUS, ET DIXERAT EI MOYSES. FESTINAVITQUE POPULUS, ET TRANSIIT. — a Quo Josue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, » scilicet ut tollerent duodecim lapides, eosque secum deferrent in Galgala, in perpetuum transitus monumentum, atque securi transirent per Jordanem in terram promissam, memores se Deum habere in arca presentem et ductorem. Videtur ergo Josue Mosis imitatione et jussu, intra alveum Jordanis juxta arcam et sacerdotes consistentes, transenti et circumfuso populo beneficii illius memoriam inculcasse, legisque et præceptorum Dei summan repetiisse, ac eorum custodiam acti-

exhortatione commendasse. Josue enim quasi duem processisse populum cum arca, patet *Deut. xi*, vers. penult., ubi id ei Deus per Moysen præcepit ac mox. ap. iv, vers 4 et seq., mandata sua populo inculcat. Idem ergo hic videtur fecisse Josue. Ita Arias et alii. Est autem hoc versu anæphalæosis sive recapitulatio jam dictorum, sternens viam sequenti narrationi.

FESTINAVITQUE POPULUS, ET TRANSIIT. — tum quia omnes eodem die paucis horis transire debebant Jordanem, et pergere in Galgal, ipsamque Chananaem: erat autem populi turba copiosa et quasi innumera; tum quia infirma erat eorum fides, et pro se quisque verebatur ne horribilem illum aquarum Jordanis montem a dextris exstantem, et in aere quasi pendulum non sat cito effugeret. Festinabat ergo quilibet, et alius alium prævertere conabatur.

11. CUNQUE TRANSSISSENT OMNES, TRANSIIT ET ARCA DOMINI, SACERDOTESQUE PERGERANT ANTE POPULUM. — Hæc fuit rei gestæ series et ordo. Sacerdotes cum arca præcesserunt populum per bis mille cubitos, primique ingressi Jordanem, deinde in medio ejus constituerunt, ac populus juxta arcam transiit; interim Josue eum exhortante ad Dei cultum et obedientiam, stetit arca, donec totus populus cum omnibus armentis et impedimentis transiret, ut eis fiduciam transeundi daret. Cumque omnis populus transisset, arca quoque reliquum Jordanis transiit, ac rursus tota Hebræorum agmina præiit per bis mille cubitos usque ad Galgal, ubi figenda erant castra, ut esset itineris dux, populi propugnatrix, et hostium terror. Ita Abulensis, Serarius et Salianus. Arcam sequebantur tribus Ruben, Gad, et dimidia Manasse, deinde cæteræ novem tribus. Arca ergo quæ prima transitum Jordanis ceperat, eoque fesso iter siccum patefecerat, ultima absolvit, rursumque populum præcedens illi se ducem præbuit, illi antelata velut solium regis Dei, vectaque humeris sacerdotum, quorum officium est exemplo suo aliis anteire. Audi Leonem Imperatorem in *Tacticis* duci belli in itineribus præcepta dantem, cap. ix, num. 12: « Sia admodum lubrica et difficilia loca fuerint, teipsum oportet primum eo transire, deinde ibi consistere et commorari, donec omnes sine offensione transierint. » Et num. 13: « Hoc enim patrem nostrum regem Basilium fecisse cognovimus, quando contra Germanicam Syriæ civitatem copias duxerat, et Paradisum fluvium anticiparat, qui lampadibus in medio constitutus, ipse sua ipsius presentia atque ope universum exercitum facile et sine offensione traduxit, qui sæpe manum illis afflictis porrexerat, et quosdam ex periculis eripuit. »

13. ET QUADRAGINTA PUGNATORUM MILLIA. — *Ts* et significat, *id est, q. d.* Ex Rubenitis, Gaditis et Manassensibus quadraginta millia præcesserunt castra Hebræorum in Chanaan. Unde Hebræa et Chaldæa carent *q. d.*; sic enim habent: *Circiter*

quadraginta millia transierunt ante Dominum (id est ante arcam, vel potius coram arca consistente in medio Jordanis; Chaldæa, *ante populum Dominum ad bellum versus campos Iericho*. Sic alibi quoque accipi *et*, ostendi *Levi. vi, 4*).

15. DIXITQUE AD EUM. — scilicet Deus ad Josue. Ex Hebræo clarius veritas cum Masio, *dixerat enim, vel dixerat autem ad eum*. Est enim hic repetitio, sive enarratio clarior versus undecimi qui præcessit, ut quomodo in suum alveum revolutus sit Jordanis, apte recenseat, scilicet cum ultima arca, quæ suspenderat, suspensumque detinuerat Jordanem, donec populus transiret, Jordanem transiit, illico aquæ quasi officio suo circa arcam venerandam perfunctæ, in alveum suum redierunt.

18. ET FLUEBANT SICUT ANTE CONSCUEVERANT. — Hebræi addunt, *per omnes ripas suas*, hoc est, alveo pleno, imo exundante. Vide dicta cap. iii, 15. Fluxit autem Jordanis uti prius, quia Deus molem illam aquarum in alto suspensam sensim demisit, ut per alveum suum deflueret suo cursu in mare Mortuum, sive in lacum Asphaltitum. Nam si Deus totam aquarum molem simul laxasset, et omnia longe lateque obruisset, quin et castra Hebræorum saltem ultima merisisset.

19. POPULUS AUTEM ASCENDIT DE JORDANE DECIMO DIE MENSIS PRIMI (1). — Hinc patet Hebræos integros quadraginta annos peregrinatos fuisse in deserto, ac finiente anno quadragesimo transisse Jordanem, et ingressos esse terram promissam, de tractis quinque diebus. Exierunt enim ex Ægypto decima quinta die mensis primi, quo Pascha celebrant, et agnum Paschalem immolant; ingressi vero sunt terram promissam decimo die ejusdem mensis, eo quod ibidem circumcidi debebant ad celebrandum Pascha decima quinta die. Porro fallitur Torneilius, qui in *Annal.* scribit, Hebræos transisse Jordanem nona die mensis primi, ac in ripa Jordanis pernoctasse, mox sequenti mane diei decimæ perrexisse in Galgal. Nam ascendere de Jordane hic idem est quod transire Jordanem, et pergere in Galgal. Utrumque ergo factum est eadem die decima, non nona mensis primi. Porro fuit hic annus a creatione mundi 2494, a diluvio 837, ab Abraham 543, quo Hebræi transmissio Jordane ingressi sunt Chananaem, uti dixi in fine proemii, juxta chronotaxim quam Genesi præfixi.

CASTRAMETATI SUNT IN GALGALIS. — id est, in loco, qui postea dictus est Galgal. Est prolepsis sive anticipatio; necdum enim huic loco inditum erat nomen Galgal, sed paulo post cap. v.

Porro in Galgalis, ob loci opportunitatem, diutissime mansere Hebræorum castra, ibique depositi fixique sunt duodecim lapides sublati e Jordane. Hinc patet lapides hos non fuisse posi-

(1) Decima die primi mensis anni sancti erat die septimo anni civilis.

tos in arca, ut ait Tertullianus, lib. IV *Contra Marcion.* cap. xii.

Minus recte quoque R. Levi censet eos juxta arcam collocatos, cum eaque transferri solitos: depositi enim fixique sunt in Galgalis, ibique perpetuo manserunt, ut patet ex hoc versu, et ex versu 3; imo S. Hieronymus in *Epitaphio Paulo*, assertit lapides hos a S. Paulo visos in Galgalis. Quare falsum quoque videtur quod ait Josephus, ex lapidibus hisce erectum fuisse altare, in eoque Josue sacrificasse.

23. SICCANTE DOMINO DEO VESTRO AQUAS. — eas scilicet dividendo et suspendendo, ut siccas vobis ad transeundum maneret alveus: vel siccavit aquas Jordanis, id est, siccavit Jordanem ipsum, alveumque Jordanis. Nam aquæ proprie non fuerunt siccate, sed pars defluxit, pars altera in altum erecta fuit suspensaque.

25. UT ET VOS TIMEATIS DOMINUM. — id est, Deum quasi Dominum vestrum rerumque omnium agnoscentes, ames, veneremini, omnique reverentia et studio colatis. Hoc enim est *siccate*, ut vertunt Septuaginta. Recte enim advertit Marius timoris nomine omnem religionem et cultum, plurimum affectum erga Deum significari in veteri Testamento. Erat enim lex illa vetus timoris, sicut nova est amoris, nimirum, ut ille ait: « Primum in orbe Deos fecit timor. » Sic *Levit.* cap. xviii, vers. 14, dicitur: « Non maledicis surdo, sed timebis Dominum Deum tuum, » id est, obedies Deo præcipienti ne maledicis surdo. *Deut. vi, 13*: « Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, » illum amando, reverendo, colendo, laudando, gratias agendo, etc. *Deut. x, vers. 12*: « Et nunc, Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum? » ut timeas, id est, ut illum ames et colas. *I Reg. xii, 24*: « Si timeveritis Dominum et servieritis ei. » Timet ergo Deum, qui illi debitam servitutum, id est laudum, obedientiam cultumque omnem exhibet. *Tobia* cap. iv, ult.: « Multa bona habebis, si timearis, » id est coleris « Deum. » *Psal. ii, 11*: « Serve tibi Domino in timore, et exultate ei cum tremore. » *Psal. xxxiii, 10*: « Timele Dominum, omnes sancti ejus, » timore non servili, sed filiali, sicut filii timent offendere parentes, ne eis displiceant, scilicet ex amore, non ex timore; « quoniam non est inopia timentibus eum. » *Psal. cxviii, 38*: « Statue servo tuo eloquium tuum in timore tuo. » Ibidem versu 120: « Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui. »

Allegorice, sicut transitus prior Hebræorum, quo ducere Mose transierunt mare Rubrum, representat baptismum, in quo sanguine Christi candidamur a peccatis antea commissis: sic transitus posterior Hebræorum, quo ducere Josue transierunt Jordanem, figurat penitentiam ejusque Sacramentum, quo abluius peccata post baptismum admissa.

Primo, Jordanis est fluvius populi fidelis, qui ad radices Libani oritur, crescitque ex confluxu duorum fluviorum, scilicet Jor et Dan (unde Jordanis est dictus), indeque per ammississimos campos labitur, ac tandem efficit lacum Genesareth, sive mare Galilææ, ex quo rursus credens fertur in mare Mortuum, eoque absorbetur: quare Jordanis Judeam et Judeos disterniabat ab Arabibus, Moabitibus cæterisque Gentilibus. Sic baptismus suscipitur ab infidelibus, eumque facit fidelem; penitentia vero suscipitur a fidelibus, eumque perficit facile sanctum.

Secundo, sicut Hebræi, post transitum Jordanis, celebraverunt Pascha: sic post penitentiam sumitur Eucharistia, in qua Christum quasi Agnum Paschalem manducamus.

Tertio, sicut per Jordanem Hebræi ingressi sunt terram promissam: sic per penitentiam ingrediuntur vitam sanctam, que nos ducit in cœlum.

Quarto, « Jordanis » hebraice idem est quod *fluvius iudicii*: talis est penitentia, in qua penitens est accusator sui, et sacerdos iudex, juxta illud Pauli: « Si nosmetipsos dijudicaverimus, non utique judicemur; dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur, » *I Corinth. xi, 31*.

Quinto, per Jordanem ibat in desertum, uti per eum in eremum ivit Joannes Baptista penitentiae dux et præco, ac Christus, postquam baptizatus fuit a Joanne, ivit in desertum, ibique jejunavit quadraginta diebus, orationi et contemplationi vacans. Sic S. Maria Ægyptiaca, transitio Jordane, ivit in solitudinem, ibique in summa abstinentia, sanctitate et oratione vixit per septem et quadraginta annos. Hinc ibidem frequentia magna exstitit Monasteriorum, sanctorumque Monachorum, Ascetarum et Anachoretarum, quorum duces et primipili fuerunt Elias, Eliseus et filii Prophetarum.

Sexto, sicut Jordanis hic a Deo actus intumuit, et conversus est retrorsum: sic penitens vitam commutat, ut qui prius terrena amabat, jam ambient cœlestia (uti explicat S. Augustinus illud *Psal. cxiii*: « Jordanis conversus est retrorsum »), quæ reipsa, si perseveret, consequetur, ac tum dicit cum Jacob: « In baculo meo transivi Jordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior, » *Genes. xxxii, 10*.

Septimo, Naaman leprosus lavans septies in Jordane lepram abluit, *IV Reg. v*: sic peccator per penitentiam expurgat lepram peccati. Rursus hic adapta septem mirabilia Jordanis, quæ recensui *Num. xxxiv, 12*.

Denique Jordanis fluvius nec tacite admonet omnia vite hujus, tam prospera quam adversa, fluere, et illico præterfluere: quare illa humiliter, hæc fortiter esse superanda, ut utraque generose calcantes in cœlum contendamus, ac mentem in beata eternitate figamus; alioqui enim si fluxum Jordanis, id est, hujus mundi sequamur,

Jordanis
typus
penitentiæ
Primo.

illa nos secum vehet in mare Mortuum, ubi fuit Sodoma, id est, in Tartara. Rursum, sicut Hebraei, transito Jordane, cum Chananeis assidue bella gesserunt, donec eis expulsa terra possederunt. sic et nos post penitentiam et mutationem vite, assidue cum septem vitis capitalibus confiligamus oportet, donec quietem terrae, id est, animae nostrae, hic in terris, ac tandem in caelis obtineamus.

Quocirca Origenes hic, *hom. 3*: Transire Jordanem, inquit, est omnia implere, quae mandantur in Evangelio, ut omnibus terrenis nudati ad terram viventium in caelis tendamus, ac praesertim servemus illa quae octo beatitudinibus continentur, scilicet et: « Beati pauperes spiritu, beati mites, beati qui lugent, » etc. Hinc S. Gregorius, lib. XXXIII *Moral.* cap. vi, explicans illud *Job* iv:

« Et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus, » illud attribuit sanctis quae diaboli devorare conatur: « Jordanis, ait, Hebraeo vocabulo descensio eorum dicitur. Et sunt nonnulli qui viam veritatis appetent, semetipsos abiciunt, atque a vite veteris elatione descendunt: cumque aeterna cupiunt, valde se ab hoc mundo alieno reddunt, dum non solum aliena non appetunt, sed etiam aliena derelinquunt; et non solum in eo gloriam non quarunt, sed hanc cum se obtulerit, etiam contemunt. » Claudat agnens S. Bernardus, qui serm. *ad milites tempis*, cap. ix, ait: « Quid in fluminibus isto (Jordane) eminentius, quod ipsa Trinitas sibi quadam identitate praesentia dedicavit? Pater auditus, visus Spiritus Sanctus, Filius est baptizatus, » *Math.* cap. iii.

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Circumciduntur Hebraei in Galgalis. Mox, vers. 10, celebrant Phasem; deficit manna, cum fruges terrae comederunt. Denique, vers. 13, Angelus armatus apparet Josue cum animat, jubetque ut solvat calceos, eo quod in terra sancta consistat.

1. Postquam ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Jordanem ad Occidentalem plagam, et cuncti reges Chanaan, qui propinqua possidebant magni maris loca, quod siccesset Dominus fluente Jordanis coram filiis Israel donec transirent, dissolutum est cor eorum, et non remansit in eis spiritus, timentium introitum filiorum Israel. 2. Eo tempore ait Dominus ad Josue: Fac tibi cultros lapideos, et circumcide secundo filios Israel. 3. Fecit quod jussisset Dominus, et circumcidit filios Israel in colle praeputerium. 4. Haec autem causa est secundae circumcisionis: Omnis populus, qui egressus est de Aegypto generis masculini, universi bellatores viri, mortui sunt in deserto per longissimas vias circuitus, 5. qui omnes circumcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto, 6. per quadraginta annos itineris latissimae solitudinis, incircumcisus fuit; donec consumerentur qui non audierant vocem Domini, et quibus ante juraverat ut non ostenderet eis Terram lacte et melle manantem. 7. Horum filii in locum successerunt patrum, et circumcisi sunt a Josue: quia sicut nati fuerant, in praepulio erant, nec eos in via aliquis circumciderat. 8. Postquam autem omnes circumcisi sunt, manserunt in eodem castrorum loco, donec sanarentur. 9. Dixitque Dominus ad Josue: Noli abstinere opprobrium Aegypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius Galgala, usque in praesentem diem. 10. Manseruntque filii Israel in Galgalis, et fecerunt Phasem, quarta decima die mensis ad vespertum, in campestribus Jericho: 11. et comederunt de frugibus terrae die altero, azymos panes, et polentam ejusdem anni. 12. Refecitque manna, postquam comederunt de frugibus terrae, nec usi sunt ultra cibo illo filii Israel: sed comederunt de frugibus presentis anni terrae Chanaan. 13. Cum autem esset Josue in agro urbis Jericho, levavit oculos, et vidit virum stantem contra se, evaginatam teneantem gladium, perrexitque ad eum, et ait: Noster es, an adversarius? 14. Qui respondit: Nequaquam, sed sum princeps exercitus Domini, et nunc venio. 15. Cecidit Josue pronus in terram, et adorans ait: Quid Dominus meus loquitur ad servum suum? 16. Solve,

inquit, calceamentum tuum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, sanctus est. Fecitque Josue ut sibi fuerat imperatum.

1. REGES AMORRHÆORUM, etc., ET REGES CHANAN.

— Septuaginta, et reges Phœniciae. Sub his duobus populis omnes septem gentes habitantes in terra promissa intelliguntur per synecochon, scilicet Hevaei, Jebusei, Hethaei, Pherezæi et Gergezæi, *Deuter.* vii, 1. Porro Amorrhæi vocabantur, qui versus Jordanem habitabant; Chananaei, qui versus mare Mediterraneum, quos Septuaginta hic vocant Phœnices, alibi passim vocantur Palaestini sivi Philistini; imo subinde non solum Philistini, uti sunt Gazæi, Azotii, Accaronites; sed et omnes Judæi et Iudæi vocantur Phœnices, uti ex Dionysio Afro, et Strabone, lib. XVI, docet Masius. Hinc mulier quae a Mattheo, cap. xv, vers. 22, vocatur Chananea, a Marco vocatur Syrophœnissa. Et sane Tyrum et Sidonem, quae erant Phœniciae metropoles, olim ad Chananeam sive ad terram Judæis a Deo promissam pertinuisse omnes consentiunt, etsi Hebraei ob suam ignaviam nunquam eis possit sint. Pulchre et fuse idipsum confirmat hic Masius et Arias, et Pererius in *Exodum*, pag. 186, in fine.

DISSOLUTUM EST COR EORUM, ET NON REMANSIT IN EIS SPIRITUS. — Est hyperbole, q. d. Ita Chananaei et ceteri, ob Hebraeorum per Jordanem sicco pede transitum, animo sunt percussi, ac si vita et spiritus eos exanimasset. Septuaginta, *liquefacte sunt mentes eorum, et consternati sunt, et non erat in eis prudentia ulla*, suggerens consilium conveniens ad resistendum Hebraeis.

Porro, cor vocata est ea pars animi, in qua fortitudo et constantia est posita; spiritus vero illa animi vis, quae sapimus, et quod agendum sit dispicimus et deliberamus: nam corde liquecente et fatiscente, scilicet cum per metum labascit fortitudo, perturbari simul ac fatiscere sapiendi facultatem, necessum est.

2. EO TEMPORE AIT DOMINUS AD JOSUE: FAC TIBI CULTROS LAPIDEOS, ET CIRCUMCIDE SECUNDO FILIOS ISRAEL. — « Lapideos, » Septuaginta, *petrinos*; Masius, *saxeos*; Hebraice est *אבנים* *avrim*, quod Chaldaei, Cajetanus, Arias, Pagninus et Vatablinus vertunt *acutos*; alii, *cote excavatos*. Melius Noster, Septuaginta, S. Augustinus, Theodoretus, Origenes, Rupertus, Masius et alii vertunt *lapideos*. Hebr. enim *אבן* *av* passim petram, lapidem et saxum significat. Unde et *tyr* (indeque *Tyr* et *Tyris*) dicta est urbs illa potens Phœniciae, eo quod in rope maris esset edificata, ideoque inexpugnabilis. Sic et Sophora, uxor Moysi, cultro lapideo filios circumcidit, *Exodi* iv. Et multi censent Christum circumcisum fuisse cultro petri (1).

(1) Refertur cultros lapideos adhaec esse in usum apud quasdam gentes, quia sunt ad circumcisionem aptiores, nullam producentes estivationem.

Quaeres, cur Josue jussisset Hebraeos circumcidere cultro petri? Respondeo, litteralis causa fuit, quoniam dat Theodoretus, quod eo loci petrarum erat copia, ferri vero et chalybis inopia. Versabantur enim Hebraei circa Arabiam, quae e copia petrarum dicta est Petrea, ubi petras exaequant instar ferri, ex eisque cultros faciunt acutissimos. Sic et alibi olim ferrum erat rarum, ideoque earum magnique pretii. Unde Lyceurgus apud Spartanos monetam eudi jussit ex ferro, ut ejus gravitate et pondere furta arceret, teste Plutarcho in ejus Vita. Et Catullus Alyn castratum scribit silice:

Devolvit, ait, ipse acuto sibi pendem silice.

Quin et Graecos olim silice calamos acuisse scribit Julianus, lib. VI *Epigr.*: « Lapidem, ait, qui obtusam acuit genam calami. »

Allegorica causa fuit, ut hi cultri petri essent Allegorotypus et figura Christi, qui spiritualis est petra, et spirituali circumcisione non carnem a praepulio, sed mentem a vitis circumcidit, et corpus a morbis et morte circumcidit in colle praepuliorum, id est, in resurrectione mortuorum, ait Rupertus hic, cap. xv; sic et Theodoretus, *Quaest. I*, Origenes, Procopius et alii.

Porro S. Augustinus, serm. 141 *De Tempore*; S. Bernardus, serm. 1 *De Circumc.*, et Magister Sententiarum in IV, agens de circumcisione, censent circumcisionem debuisse fieri cultro lapideo, et quod idipsum hic jubet Deus: sed hoc praecceptum soli Josue datum est, non ceteris. Unde *Gen.* cap. xvii, vers. 10, ubi circumcisionis institutio et praecceptum a Deo sancitur, nulla lapidei cultri fit mentio. Quocirca etiamnum Judæi se suosque circumcidunt cultro ferreo, non lapideo. Ita Abulensis, Hugo Victorinus, S. Thomas, Lyranus, et disertus S. Justinus (qui fuit Judaeus, puta Samaritanus) dialog. *Contra Tryphon.*: « Prima, ait, illa vestra circumcisio olim fiebat ferro, et etiamnum fit, ideoque permanet in vobis cordis duritia; at nostra, quae est secunda, fit per acutos lapides, puta per Christum et Apostolos, qui vita cordis circumcidunt. »

CIRCUMCIDE SECUNDO FILIOS ISRAEL. — Cui « secundo? » An semel circumcisus reerescent, vel attracto praepulio (quod olim fecit Symmachus, S. Scripturae interpres, et alii a Judæis ad Samaritanas transfugientes, ut ostendi *I Corinth.* vii, 18), secundo illud circumcidere jubentur? Minime gentium.

Primo ergo Theodoretus, *Quaest. III*, et Masius *Resp. Prima*, putant hanc circumcisionem dici secundam, respectu primae, quae facta est ab Abraham, qui jussu Dei primus se cum tota familia circumcidit, *Genes.* xvii. Verum respectu Abrahae haec non se-

est autem lapidei circumcisionis causa litteralis.

Allegorotypus et figura Christi, qui spiritualis est petra.

Circumcideo secunda qua 1

cunda, sed postquam decima, imo centesima erat circumcisio; nam post Abraham per 400 annos usque ad Mosen omnes ejus posterii fuerunt circumcisi.

Secundo, Vatablus secundam dici censet respectu primæ, quæ facta est a Mose, qui populum ex Ægypto eductum in Sinâ circumcidit. Sed de hac Mosis circumcisioe nec Scriptura, nec Philo, nec Josephus, nec alius quævis meminit.

Tertio, R. David Kimchi et Cajetanus à secundo interpretantur vicissim, sive per vices, q. d. Non simul omnes circumcide, ne circumcisi omnes langueant, sintque invalidi ad resistendum Chananeis, sed duabus vicibus eos circumcide, ut dum hi circumcidentur, alii adhuc incircumcisi sint validi ad pugnandum cum Chananeis. Verum hoc remotum et alienum est.

Quæstio
genæ.

Dico ergo cum S. Augustino hic, *Quæst. VI*, et Abulensi, non juberi hic eundem hominem secundo circumcidi, sed eundem populum, qui primo in parentibus suis circumcisus fuerat in Ægypto, idque nota et hortatu Mosis, uti sentit Tertullianus, lib. *Contra Judæos*, R. Levi et alii. Idem vero populus secundo jubetur circumcidi in filiis, qui incircumcisi manserant per 40 annos quibus peregrinati fuerant in deserto; hi ergo intermissam tot annis circumcisionem resumpserunt in Chanaan. Hunc genuinum esse sensum patet ex his que sequuntur, præsertim vers. 3, 5 et 6. Idem enim hic fuit populus, qui a Mose eductus ex Ægypto, et a Josue inductus fuit in terram promissam; qui primo fuit circumcisus in Ægypto tempore Mosis, imo omnes necdum circumcisi, fuerunt circumcisi paulo ante exitum ex Ægypto. In exitu enim celebrarunt Phasæ, et comederunt agnum Paschalem; hunc enim nemo comedere poterat nisi circumcisus, *Exodi* cap. XII. Cessavit deinde populi circumcisio ob peregrinationem in deserto per quadraginta annos: finita vero hac peregrinatione, cum jam Israël ingressus esset in Chanaan, omnes eousque incircumcisi fuerunt a Josue circumcisi, ideoque vocatur hæc secunda populi circumcisio. Ita Masius, Lyranus, Pererius, Serarius et alii.

Tropolo-
gica.

Tropologicæ noster Jacobus Alvarez, tract. *De mortificatione*: Prima, ait, circumcisio in Ægypto facta externam mortificationem designat; secunda vero in transitu Jordanis effecta, internam mortificationem significat, quæ merito fit in colle præputiorum: quoniam qui interiora mortificari audeat, jam collem, id est, aliquem gradum perfectionis ascendit. Harum prima exterior, si sola accipiat nulla habita ratione secundæ, non multo momenti est, quippe quæ animum incircumcisum ac vitium subjectum relinquat.

3. CIRCUMCIDIT EOS IN COLLE PRÆPUTIORUM, — id est, in loco et colle ita dicta a circumcisioe præputiorum ibidem facta a Josue, sicut idem eadem causa dictus est Galgala, vers. 9.

5. QUI OMNES CIRCUMCISI ERANT. — Hinc verisim-

iliter a contrario nonnulli colligunt, aliorum, qui circumcisi non erant, neque murmurando rebelles Deo fuerant, neminem in deserto mortuum esse; idque insinuat Psaltes, *Psal. cv, 37*, et Moses, *Deut. XXIX, 5*.

6. POPULUS AUTEM QUI NATUS EST IN DESERTO PER QUADRAGINTA ANNOS ITINERIS LATTISSIMÆ SOLITUDINIS, INCIRCUMCISUS FUIT. — Quæritur, quæ de causa in deserto omnia fuit circumcisio, cum a Deo esset præcepta, *Genes. XVII*?

Primo, Thalmudici, tract. *De pure Levit.*, et ex eis R. David hic asserunt per quadraginta annos, quibus Hebræi peregrinati sunt in deserto, non spirasse Aquilonem, sive Boream ventum nubibus inimicum, idque ne columnam nubis duem itineris dissiparet. Atque hæc de causa Hebræos abstinuisse a circumcisioe, eo quod illum ventum sibi putent observandum, quod plagis mederetur. Verum hæc sunt fabulorum istorum commenta, imo meræ nugæ et nebulæ.

Secundo, Theodoretus hic, *Quæst. II*; S. Hieronymus, lib. I in *Epist. ad Galat.*; Damascenus, lib. IV *De fide*, cap. XXVII, et alii hæc dant causam, quod in deserto populus Israël per se et loci natura sat distinctus et separatus erat a cæteris gentibus, ideoque non opus erat eum circumcidi. Circumcisio enim ea de causa fuit instituta, ut per eam Israël distingueretur a cæteris. Hæc ratio congrua est, sed insufficientis. Nam et in Judea divisi erant Judæi a cæteris gentibus, et tamen debebant circumcidi ob alios fines potiores, scilicet ob præceptum Dei, atque ut hac ratione nomen darent Synagoga, ferentque filii Abrahæ et populus Dei, sicut nunc fit per baptismum.

Tertio, S. Augustinus hic, *Quæst. VI*, censet omissam fuisse circumcisionem per populi inobedientiam: quare illum eam omitto peccasse; verum hoc peccatum in populo suo redarguisset Moses et Scriptura, quod tamen nusquam facit.

Quarto, Gabriel Vasquez in III *part. disp. CLXIV*, cap. II, suspicatur filios hosee mansisse in deserto incircumcisos ob culpam et murmur parentum; ob hoc enim Deum ipsos parentes punivisse morte, eorum vero filios incircumcisi. Idem hic suspicatur Masius et Pererius in cap. XVII *Gen.* Sed nil tale innuit Scriptura, imo contrarium insinuat, scilicet Deum patribus reit illibus rejectos surrogasse filios, cum iisque novum fœdus (cujus symbolum erat circumcisio) pepigisse, eosque induxisse in terram promissam, a qua parentes ob rebellionem excluderant.

Dico ergo: Vera ommissa in deserto circumcisionis causa fuit, quod Hebræi ab ea excusarentur per assiduam peregrinationem, quia in eo nullam stabilem certamque habebant quietem: sed quoties movebatur columna nubis vis dux, toties eam sequi et castra movere debebant Hebræi. Hoc autem facere nequiverunt, si eo die, vel paulo ante fuissent circumcisi. Circumcisio enim grave vulnus infligebat corpori acremque dolorem, ut

Van. 4.

Car He-
bræi in-
circum-
cisi in-
deserto?
Resp.
Primo.

Quinto et
genæ.

nec pugnare, nec ambulare posset, ut patet in Sichimitis, ideoque a Simeone et Levi cæsis ad vindicandum Bine sturpum, *Genes. XXIV*. Quare ob crebrum incertumque motum castrorum Hebræi fuerunt excusati a circumcisioe, ne per eam in vitio periculum incurrerent. Ita Abulensis, Lyranus, Masius, Serarius et S. Thomas, III *part., Quæst. LXX, art. 4*.

In Chanaan vero, ubi figenda erat sedes, circumcisi fuerunt, mox in ipso ejus ingressu, puta in Galgalis; idque *primo*, quia lex erat conditio fœderis inter Deum et Abraham ejusque posteros inchoata, sicut inchoata: legis autem inchoatio et quasi janua erat circumcisio, uti Christianismi est baptismus: per circumcisionem ergo eos capessere terram promissam par erat; *secundo*, quia paulo post, scilicet 14 die mensis ad vespeream, jussu Dei comedendum erat agnus Paschalis, vers. 10; hunc autem nemini comedere fas erat, nisi prius circumcisus, itaque in familiam Abrahæ et Synagoga Israelis cooptato; *tertio*, quia in ipso limite Chanaanæ, Respublica Hebræorum civilis, tum sacra statim instituenda erat, ac consequenter omnes leges Dei etiam ceremoniales (inter quas prima erat circumcisio) et judiciales ab Hebræis erant observanda. Unde statim celebrarunt Phasæ, ut sancte et religiose auspicerentur possessionem terræ promissæ. Decimo ergo die mensis primi Nisan transiit Jordanem et castra fixerunt in Galgalis, ac sequenti die undecimo ibidem circumcisi ob plagam vulneris quieverunt tres dies, atque quarto demum die, qui fuit 14 Nisan, ad vespeream celebraverunt Pascha.

Moraliter, discant hic fundatores et gubernatores rerumpublicarum suum regimen ordiri a Deo, ejusque lege et cultu, uti orditur hic Josue; Deus enim propitiatus illud secundabit. Discat et quisque fidelis sua officia et actiones inchoare cum Deo et a Deo, juxta illud: « A Deo incipere ».

Porro mandose hic et *Num. XIV, 33*, Septuaginta pro quadraginta annis peregrinationis deserti habent duo et quadraginta annos. Constat enim præcise tantum fuisse quadraginta.

Rursus mendose habent *מִדְבָּרֵי*, pro quo per metathesin litteræ δ cum β legendum *מִדְבָּרֵי*, quod nomen ex Hebræo *מִדְבָּר* *midbar*, id est desertum, mutuati ad Græcorum idiotismum inflexerunt. Eremum ergo madbaritidem vocant eorum Hebræorum, sive quam Hebræi vocitant suum *midbar*, id est desertum.

Denique potuit hæc populi circumcisio uno die, scilicet undecimo Nisan peragi, quia circumcidere poterat quisque circumcisus, etiamsi non esset sacerdos vel Levita, sed laicus: unus autem poterat per diem multos circumcidere. Circumcisi autem tunc erant, et superstitios vivebant, qui circumcisi per diem multos circumcidere. Circumcisi autem tunc erant, et superstitios vivebant, qui circumcisi egressi fuerant ex Ægypto, cum necdum attingissent annum vigesimum: qui enim eum attingerant, hi omnes ob murmur mortui sunt in deserto. Rursus qui primi die undecimo hic circumcidi-

bantur, hi mox allos plures circumcidere poterant.

UT OSTENDERET EIS TERRAM LACTE ET MELLE MANANTEM. — Corrige cum Romanis, Hebræis et Septuaginta, ut non ostenderet. Juraverat enim Deus se omnes murmuratores occisurum in deserto, *Numer. XIII*.

3. HODIE ABSTULI OPPROBRIUM ÆGYPTI A VOBIS, (quia hodie a vita et moribus incircumcisorum per circumcisionem in gentem, Synagoga: legem et religionem meam sanctam transtulisti. Ideo) VOCATUS EST NOMEN LOCI ILLIUS GALGALA, — id est amolus, scilicet præputii, et consequenter opprobrii Ægyptiorum: *גַּלְגַּל galat* enim significat *galgala*, unde hic locus dictus est *Galgal*, *Galgal*, *Galgal*, a S. Hieronymo *Galgal*, quæ olim fuit civitas inclata in recto itinere a Jordane in Jericho: a Jordane distans stadiis quinquaginta, a Jericho decem: in Galgalis Saul a Samuele unctus est in primum regem, I *Regum* VII, 10. Ibidem fixi sunt duodecim lapides, testes transitus Hebræorum per Jordanem divinum. In Galgala quoque versatus fuit Eliseus propheta, IV *Reg. IV, 38*. Rursus S. Hieronymus, Beda et Lyranus *Galgala* vertunt, *rotam, revolutionem, circulationem* Unde a *galat* et *galgal* formatum est *galgalat*, et Chaldaice *galgatha*, indeque *Galgatha*, id est Calvaria sive cranium, ita dictum a convulsione, quia rotundum. Hinc mons Calvarie, ita dictus a cranii reorum ibi plexorum, in quo crucifixus est Christus. Quare Josephus *Galgala* interpretans *libertatem*, consilere voluit pudori Hebræorum more suo, ac Vespasiani et Romanorum aurius blandiri, si non adulari.

Galgala
unde die-
ta?

Et gal-
gal.

Tropologicæ Origenes, *hom. 5*: « Si, inquit, post remissionem (quasi circumcisionem) peccatorum ultra non pecces, verebaratam est a te opprobrium Ægypti. Si vero iterum peccaveris, iterum in te vetera revolvuntur opprobria, idque eo magis, quo multo majoris criminis est Filium Dei concucare, et sanguinem testamenti pollutum ducere, quam legem Moyse negligere. » Ægypti enim tempore Josue erant incircumcisi; Gentiles, idolis et vitis addicti. Postea tamen circumcisionem acceperunt, ut docet *Jerem. cap. IX*, vers. ultimum. Vide ibi dicta. Illam eos accepisse nonnulli autumant tempore Salomonis, cum is duxit uxorem filiam Pharaonis regis Ægypti, III *Reg. X*.

Rursus, noster Alvarez, tract. *De mortificatione*, opprobrium accipit active, quo scilicet Ægyptii Hebræis ex Ægypto exantibus improprietant illos ire ad famem et mortem, q. d. Cerse vidistis quia siccato Jordane in hæc regione transivistis, et terram vobis promissam occupastis, et in ea tanquam in terra vobis pacifica circumcisi estis, et per tres dies sine ullo timore donec sanaremini, quievistis: non ergo ad mortem eduxi vos ex Ægypto, ut vestri oppressores dicamini.

sed ut liberi et securi viveretis. Ita et a nobis spiritalem circumcisionem, id est mortificationem celebentibus, mundi opprobrium auferetur; quia mundani videbunt nos per abnegationem nullo modo vitam perdidisse, sed vitam carnalem et Deo vitam, pro vita spiritali et Deo grata commulasse.

10. ET FERECUNT PHASE QUARTA DECIMA DIE MENSIS (primi Nisan) AD VESPERUM. — ob causas datas vers. 6: fuit hoc tertium Pascha Hebræorum. Primum enim celebrarunt pridie quam egrederebantur ex *Agypto*, Exodi XII; secundum anno sequenti, post acceptam legem et erectum tabernaculum in Sina, Num. IX, 2; tertium hic. Allegorice Josue hic novum primumque in terra sancta Pascha celebrans, representat Jesum Christum novum Pascha, id est, Eucharistiam in ultima cena instituentem.

11. ET COMEDERUNT DE FRUGIBUS (de frumento) TERRÆ DIE ALTERO, AZYMOS PANES, ET POLENTAM EIUDEM ANNI. — « de frugibus, » sive horis et præteriti anni, ut vult R. David et Vatablus, eoque alludit vox Hebr. קֹמֶר *abar*, a radice *abar*, id est transivit, præterit; sive potius novis presentis anni, ut exprimit Septuaginta. Porro Hebraicum *abar*, et Chald. *abura*, quaslibet fruges significat anni tam presentis, quam præteriti. Ita Masius.

DIE ALTERO. — Hebraice, *crastino Pascha*, id est postriede primæ diei azymorum, puta secundo die azymorum, sive die decima sexta mensis Nisan; illo enim primum Deo offerre debebant manipulum spicarum, antequam vescerentur frugibus presentis anni, juxta legem Levit. XXIII, 14.

R. David vero per crastinum Paschæ accipit primum diem azymorum, sive decimum quintum Nisan. Pridie enim illius, puta decima quarta ad vesperam, comederunt agnam Paschalem. Ipse enim, ut dixi, fruges accipit horas, id est, anni præteriti, quibus vesci licebat ante oblatum manipulum spicarum die secundo azymorum; hic enim offerrebatur quasi primitiæ novarum frugum anni presentis, non præteriti.

POLENTAM. — Hebraice קֹמֶר *kalmi*, id est tostas fruges. Vide Levit. II, 14.

12. DEFECIT MANNA. — scilicet plene vel nungere e celo. Deus enim qui Hebræis ob alimentum inopiam manna fuerat largitus, oblata alterius cibi copia manna subtrahit: perinde ut aves afferunt cibum pullis in nido dum teneri sunt, at cum crescendo validiores facti, sibi sufficere possunt, eas sibi relinquunt, ut sibi annonam parent. Deus enim uti non deest in necessariis, sic nec redundat in superfluis.

Illustræ exemplum est apud Theodoretum in *Philotheo*, cap. x. Theodosius Abbas, inquit, insulari Mosis orans, et virga petram percussiens, ex ea fontem aquæ perennis elicuit, qui monasterium a se in loco arido edificatum irrigaret. Hic fons extracto postea in monasterio lavacro exaruit, sed eo destructo rursus fluere cepit,

quasi necessitati succurrens, et cum ea cessante cessans.

Tropologie, qui voluptates terræ ambiunt et gustant, privantur celestibus: Deus enim spiritum orationis et contemplationis in deserto manentibus tribuit, carnis nimirum voluptates et sæculi ambitionem relinquētib; et ab illis qui corde in sæculum redeunt, abscondit. Hi paulatim ex spiritalibus carnales fiunt, et hujus manna suavitatem gustare desinunt; illi vero quotidie magis puri et spirituales evadunt: gustato enim spiritu desipit omnis caro. Et vice versa, cui sapit caro, huic desipit spiritus. Audi S. Bernardum, epist. 3 ad *Fulconem*: « Quomodo ignis et aqua simul esse non possunt, sic spirituales et carnales deliciae in eodem se non patiuntur. Ubi crapulam roctantis inter pocula senserit Christus, vina sua dulciora super mel et favum menti propinare non dignatur. Ubi curiosa ciborum diversitas, ubi divitis spulloculis discolor varietas oculos pariter pascat et ventrem, celestis panis jocularum deserit mentem. » Idem, serm. 6 de *Ascensione*: « Errat omnino, inquit, si quis celestem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balsamum huic veneni, charismata illa spiritus misceri posse hujusmodi illecebris arbitretur. » Audi et S. Hieronymum, epist. 4 ad *Julianum*: « Difficile, imo impossibile est, ut presentibus quis et futuris fruatur bonis, ut hic ventrem et ibi mentem expleat, ut de deliciis transeat ad delicias, ut in utroque sæculo primus sit, ut in celo et terra appareat gloriosus. »

Anagoge Rupertus hic, cap. XVII: *Manna*, ait, terrestre, id est Eucharistia, deficit, cum fruges solidæ cæli nobis exhibebit Christus. Ibi enim ipse seipso, quasi pane vite nos pascat, et quasi vino divino inebriabit, juxta illud: « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos, *Psal.* XXXV, 9.

Audi Rupertum: « Pascimur mente legendo vel audiendo verbum Dei, pascimur et ore manducando de mensa Domini panem vite æternæ, et bibendo calicem salutis perpetuæ. At ubi venerimus ad illam terram viventium, in illam beatam Sion, ubi in sua specie videlicet Deus deorum, neque verbo doctrinæ indigebimus, neque in istis speciebus panis et vini, sed in propria substantia videndo panem Angelorum manducabimus. Igitur postquam comederunt terræ fruges, deficit manna, quia videlicet postquam venerit quod perfectum est, evacuantur quod ex parte est. »

Allegorice manna deficit, id est bona legis veteris defecerunt, cum Jesus eis substituit Eucharistiam, qui vere est panis Angelorum et manna cælorum. Ita Nyssenus in *Vita Mosi*.

13. CUM AUTEM ESSET JOSUE IN AGRO URBS JERICHO. — Hebraice, *cum esset in Jericho*, id est, in ditione vel agro urbis Jericho, nisi malis prepositionem in *pro opud* per enallagen Hebræis usitam sumi. Simile est cap. x, vers. 19.

Sive ergo ex Galgalis Josue castra moverit in agrum Jericho, sive castris manentibus in Galgalis (Galgalia enim a Jericho tantum decem stadiis, id est vix media leuca distabant), Josue dux pervigil de Jerichunte primo obviam excidenda sollicitus, deque excidii ejus ratione et modo consilia animo versans, Deumque orans, in agrum Jerichuntis exierit, aut etiam locum oppugnandæ urbi opportunum speculatum iiverit: ibidem hæc ei objecta est visio, quæ illi ad rem peragendam animo adderet: ita dum magna sanctaque animo machinamur, Deus se consillis nostris insinuat, viresque et modos ea exsequendi demonstrat.

VIDIT VIRUM STANTEM CONTRA SE. — Hebraice וַיִּבְרַח *benegdo*, id est, coram se, e regione et ex adverso sui. Erat hic Angelus specie גִּבּוֹר *gibir*, id est viri. Unde nonnulli enim Gabrielem fuisse putant.

EVAGINATUM TENENTEM GLADIUM. — instar præstantis; ideoque galea quoque, thorace et balteo accinctus, uti opinatur Serarius. Solet Deus vel Angelus congruam personam et rei, de qua agitur, et ob quam apparet, formam, speciemque et habitum assumere. Sicutus ergo fulmansque gladius in viri fortis manu, Dei potentiam et vindictam representat Josue quasi militi ducique suo assistere, eique præsentem et paratam esse ad bellum tam erantem contra Jerichuntem conficiendum. Ita Rupertus. Sic Christus apparuit Magdalene in horlo ut hortulanus, duobus discipulis peregrinantibus ut peregrinus, Stephano stanti certantique stans, *Act.* VII, 33.

PERREXITQUE AD EUM. — Septuaginta, *aggressus est eum*. Nota hic intrepidus Josue animos, quibus solus solo armato occurrat, isque verbis salutis, que plane aut duellum vel amicitiam decernant.

ET AIT EI: NOSTER ES, AN ADVERSARIORUM? — Putant aliqui Josue putasse virum hunc esse hominem, non Angelum, eique dixisse: Ex nostris es, an ex Chananeis? Unde Angelus subjicit:

14. NEQUAQUAM. — Non sum vester vel ex vestris castris egressus, neque ex adversariorum, sed sum Angelus Dei. Itabulensis, Serarius et alii. Ex adverso videtur Josue ex tam augusta viri forma cognovisse, vel certe suspicatus esse eum esse Angelum tutelarem vel Hebræorum, vel Chananeorum, ideoque rogasse: « Noster es, an adversariorum? » Ita Origenes hic, *hom.* 4, qui ait Josue dubitasse an bonus an malus esset hic Angelus. Sic et S. Gregorius, Arias Montanus et alii. Favet Chaldeus qui vertit, *opulatum nobis venisti, an hostibus nostris?*

Porro a Josue Angelum quidem cognitum fuisse, et an ipse custos esset amicorum, an hostium, interrogare voluisse, Jobius Monachus apud Photium in sua *Bibliotheca* cum nullis aliis, nisi hunc fere modum scribit. Multa enim Josue docebat neque aliquid esse hunc ex hostili acie, ac ne-

que ex proprio exercitu, ut quod subito assitisset, quod nemo adversariorum auderet vel per medias hostium copias transire, vel in conspectum imperatoris venire; quæ et quod tanta usus audacia, nihil omnino hostile fecisset; alioqui nec sapientissimi imperatoris erat ignorare, qualis contribulum esset habitus atque apparatus, qualis item alienigenarum. Verum noverat quidem Josue visum illud, unum intelligentium spirituum esse; sed hoc cognoscere aavebat, utrum quod apparuisset ex hostibus esset, an de illo exercitu qui protegebat Israel.

Tropologie, simili modo eum instinctibus et impulsibus animæ agendum, rogandumque: « Nostri estis, an adversariorum? » ut si ab Angelo bono immittantur, admittantur, si a malo, repellantur.

Hinc et S. Gregorius, lib. XXXII *Moralium*, cap. XXX, ait Josue timuisse hunc illusionem diaboli: ipse enim « Satanas transfiguravit se in Angelum lucis, » II Cor. XI. « Hanc transfigurationem, inquit, Josue timuit, quando videns Angelum, cujus esset partis inquisivit dicens: Noster es, an adversariorum? ut videlicet si adverse virtus esset, eo ipso quo se suspectum cognoscere, ab illusionem resilliret. »

Idem habet E. Petrus Damianus, lib. II, *epist.* 7, que ordine est 28.

Moraliter, S. Antonius apud S. Athanasium, ex hoc dicto factoque Josue, docebat nos idem facere debere in quovis timore, tentatione, horrore, presertim cum spectra vel phantasmatia nos percellunt, ut audacter ea invadamus, rogemusque qui sint, et unde veniant. Hæc enim audacia metum omnem et dolos diaboli discutimus. Audi S. Antonium: « Cum aliqua se vobis obtulerit visio, audacter requirite quis sit ille, et unde venerit; ac sine mora si sanctorum fuerit revelatio, Angelica consolatione timor vestrum in gaudium. Si vero diaboli fuerit tentatio, fidens anime percontationibus evanescent: quia maximum est securitatis indicium interrogare quisnam est et unde? Sic et Nave filius auxiliatorem suum interrogando cognovit, nec Daniele percontantem latere potuit inimicus. »

QUI RESPONDIT: NEQUAQUAM (sum adversariorum), SED SUM PRINCEPS EXERCITUS DOMINI. — tam celestis (*g. d.* Sum princeps omnium Angelorum) quam terrestris, puta fidelis populi sive Israelitarum, hoc est: Ego sum Michael, qui presum Ecclesie tam Angelicæ in cælis triumphanti, quam vestre hic in Chananea militanti. Ita Theodoretus, Lyranus, Abulensis, qui addit hunc Angelum fuisse eundem cum illo qui castra Hebræorum in columna nubis quasi dux vix preibat, et alii passim. Nam Michael, *Daniel.* x, vocatur princeps gentis Judeorum, et configit cum Angelo Persarum, ut Judeos fideles et captivitate Babylonica liberet. Vide ibi dicta. Audi nostrum Franciscum Suarez tract. *De Angelis*, lib. VI, cap. XIX, num. 22.

« Hinc nonnulli putant illum Angelum fuisse Michaellem, qui princeps populi Israel dicitur *Daniel*, cap. x. Abulensis vero, *Quæst. LXXI*, credit fuisse Gabrielem, qui etiam curam habebat populi Judaici, ut ex *Daniel*, cap. viii, ix et x constat : et fortasse Michael habebat superiorem curam, et Gabriel propriam totius exercitus bellatorum. In quo sensu etiam probatur inde dari Angelos custodes exercituum, presertim fidelium, et qui causam Dei agunt. Quod etiam confirmari potest ex illo *Psal.* xxxiii : Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos. Quo etiam testimonio ad hoc Patres communiter utuntur. » Hucusque Suarez.

Michael ergo fuit olim præses Synagogæ Judæorum, sicut nunc est præses Ecclesiæ Christianorum, ac ut talis ab ea invocatur, ut eam contra demones, contra infideles et quoslibet impios teneat et propugnet. Sic quilibet regna et provinciam suam habent Angelum præsidem, æque ac singuli exercitus fidelium, uti habuit Judas Machabeus Angelum equitem in veste candida hastam auream vibrantem, qui castra præbat, II *Machab.* xi, 8; et Ezechias rex, cujus Angelus occidit una nocte centum quinque et octoginta millia Assyriorum. Hoc est quod canit *Psaltes*, *Psal.* xxxiii, 8 : « Immittet (Hebr. *חנה* *chone*, id est, castra metabitur) Angelus Domini in circuitu timentium eum. » Quare dux et milites in præliis assidue suum hunc Angelum invocent, orantque cum Juda Machabeo : « Dominator celorum, mitte Angelum tuum bonum ante nos in timore et tremore magnitudinis brachii tui, ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum, » II *Machab.* xv, 23. Ad hoc Deo militant Virtutes, Potestates, Principatus et Dominationes. Sic Angelus in columna nubis prævit castra Hebræorum in deserto per quadraginta annos, sisque plurimas victorias contra Amalec, Og, Sehon, etc., dedit.

ET NUNC VENIO, — ut singulari mea presentia,

licet invisibili vobis assistam, ac pro vobis muros Jerichuntis prosternam, itaque vos in urbem inducam, indeque ceteros Chananeos debellem, ac eorum civitates et arcus vobis tradam.

15. ET ADORANS, — non latra ut Deum, sed nulla ut Angelum præsidem. Adoratio enim, sive ut Hebr. *השתחוה* *histachave*, id est incurvari et incurvatio, in Scriptura non solum Deo datur, sed Angelis quoque et hominibus, quomodo Japonæ, Sinæ alique Orientales se incurvantes, et fronte humum ferientes suos reges adorant, id est, venerantur. Et hoc significat Græcum *προσκυνω* (1).

Moraliter, notanda hic prompta et demissa animi Josue religio et devotio erga Angelum.

16. SOLVE CALCEAMENTUM, — *q. d.* Memineris te coram Deo, cujus vices ego gero, quemque ut legatus represento, stare, lisque que vides, et deinceps audies voluntatem consiliumque summi Numinis tibi declarari, cui proinde reverentiam exhibere par est depositione calceorum; locus enim hic Dei per me apparentis presentia sanctus sacerque est. Idem jussit dixitque Angelus Mosi in rubo ardente apparens, ac forte idem fuit utrobique. Vide dicta *Exodi* iii, 5. Porro plura hic Angelus dixit Josue de modo expugnandi Jerichantem, que audiemus capite sequenti, vers. 2.

Disce hic qua religione et reverentia in templis versandum sit, ut non fabulis, sed orationi vaces, quamque Deus non tantum interiori, sed et exteriori cultum ceremoniamque requirat. Unde pro « locus in quo stas sanctus est, » Hebr. est *sanctitas est*, id est, sanctissimus est ob Dei presentiam.

(1) Curatius notandum est hanc vocem *adorans* non indicare semper in Scripturis adorationem proprie dictam, sed aliquando simplex indicium venerationis exterioris. Calviniana hæresis nostris his diebus catholicam fidem lacessere non desinit hanc causam recti iudicii defectu.

CAPUT SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Josue, arca per septem dies circumducta, Jerichantem ruentibus muris expugnat, statuitque anathema, et delet funditus, solum Rahab cum suis servat, ac ejus reedificatori Dei maledictionem imprecatur.

1. Jericho autem clausa erat atque munita, timore filiorum Israel, et nullus egredi audebat aut ingredi. 2. Dixitque Dominus ad Josue : ecce dedi in manu tua Jericho, et regem ejus, omnesque fortes viros. 3. Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem : sic facietis sex diebus. 4. Septimo autem die sacerdotes tollant septem buccinas, quarum usus est in jubileo, et præcedant arcam federis : septiesque circuitibus civitatem, et sacerdotes clangent buccinis. 5. Cumque insonuerit vox tubæ longior atque concisior, et in auribus

vestris increpauerit, conclamabit omnis populus vociferatione maxima, et muri funditus corruent civitatis, ingredienturque singuli per locum contra quem steterint. 6. Vocavit ergo Josue filius Nun sacerdotes, et dixit ad eos : Tollite arcam federis ; et septem alii sacerdotes tollant septem jubileorum buccinas, et incedant ante arcam Domini. 7. Ad populum quoque ait : Ite, et circuite civitatem, armati, præcedentes arcam Domini. 8. Cumque Josue verba finisset, et septem sacerdotes septem buccinis clangent ante arcam federis Domini, 9. omnisque præcederet armatus exercitus, reliquum vulgus arcam sequebatur, ac buccinis omnia concupabant. 10. Præceperat autem Josue populo, dicens : Non clamabitis, nec audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur, donec veniat dies in quo dicam vobis : Clamate et vociferamini. 11. Circuivit ergo arca Domini civitatem semel per diem, et reversa in castra, mansit ibi. 12. Igitur Josue de nocte consurgente, tulerunt sacerdotes arcam Domini, 13. et septem ex eis septem buccinas, quarum in jubileo usus est : præcedebantque arcam Domini ambulantes atque clangentes, et armatus populus ibat ante eos ; vulgus autem reliquum sequebatur arcam et buccinis personabat. 14. Circuleruntque civitatem secundo die semel, et reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. 15. Die autem septimo, diluculo consurgentes, circulerunt urbem, sicut dispositum erat, septies. 16. Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes, dixit Josue ad omnem Israel : Vociferamini ; tradidit enim vobis Dominus civitatem : 17. sitque civitas hæc anathema, et omnia quæ in ea sunt, Domino ; sola Rahab meretrix vivat, cum universis qui cum ea in domo sunt : abscondit enim nuntios quos direximus. 18. Vos autem cavete, ne de his quæ præcepta sunt, quippiam contingatis, et sitis prævaricationis rei, et omnia castra Israel sui peccato sint atque turbentur. 19. Quidquid autem auri et argenti fuerit, et vasorum æneorum ac ferri, Domino consecratur, repositum in thesauris ejus. 20. Igitur omni populo vociferante, et clangentibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico corruerunt, et ascendit unusquisque per locum, qui contra se erat ; ceperuntque civitatem, 21. et interfecerunt omnia quæ erant in ea, a viro usque ad mulierem, ab infante usque ad senem. Boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt. 22. Duobus autem viris, qui exploratores missi fuerant, dixit Josue : Ingredimini domum mulieris meretricis, et producite eam, et omnia quæ illius sunt, sicut illi juramento firmastis. 23. Ingressisque juvenes, eduxerunt Rahab, et parentes ejus, fratres quoque, et cunctam suppellectilem ac cognitionem illius, et extra castra Israel manere fecerunt. 24. Urbem autem, et omnia quæ erant in ea, succenderunt, absque auro et argento, et vasis æneis, ac ferro : quæ in ærarium Domini consecrarunt. 25. Rahab vero meretricem, et domum patris ejus, et omnia quæ habebat, fecit Josue vivere, et habitaverunt in medio Israel usque in presentem diem ; eo quod absconderit nuntios, quos miserat ut explorarent Jericho. In tempore illo, imprecatus est Josue, dicens : 26. Maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit et ædificaverit civitatem Jericho. In primogenito suo fundamenta illius jaciatur, et in novissimo liberorum ponat portas ejus. 27. Fuit ergo Dominus cum Josue, et nomen ejus vulgatum est in omni terra.

1. JERICO AUTEM ERAT CLAUSA ET MUNITA. — Hebraice *וּמְצוּרָה וּמְצוּרָה* *sogeret umisgeret*, quod Masius, Vatablus, Pagninus vertunt, *Jericho erat claudens se et clausa*, id est, diligentissime erat clausa, plane obserta et oclusa. Unde Noster et Septuaginta id explicantes vertunt : « Jericho erat clausa et munita. » Et clare Chaldeus : *Erat autem Jericho oclusa foribus ferreis, et munita vertibus æneis ante filios Israel. Non erat qui exiret ex ea, neque qui intraret in eam. Non erat qui exiret*

ex ea ad pugnandum, neque qui intraret in eam ad pacificandum.

Hic versus inseritur quasi per parenthesis, ut melius intelligantur mira illa, quæ deinceps Angelus præcepit duci Josue ad urbis tam munitæ expugnationem. Unde Pagninus versus hunc collocat ultimum capituli præcedentis.

2. DIXITQUE DOMINUS AD JOSUE : ECCE DEDI IN MANU TUA JERICO. — « Dominus, » id est, Angelus legatus Dei, ejusque personam representans.